ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΝ ΛΕΙΨΙΑΙ.

Τόμος Γ'. ΑΡΙΘΜ. 10 (58).

Συνδρομή, ἀρχομένη ἀπὸ 1. *Ἰανουαρίου καὶ* 1. *Ἰουλίου ἑκάστου ἔτους, ἰξάμηνος μόνον καὶ προπληρωτέα: Πανταχοῦ φράγκ. χρ.* 10 *ἢ μάρκ.* 8.

ΕΤΟΣ Γ'. *τῇ* 15/27. *Μαΐου* 1887.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.

Ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1815 ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Δημήτριος, τραπεζίτης, ἐγεννήθη ἐν Βυτίνῃ τῆς Γορτυνίας· ἐθανατώθη δὲ τῷ 1821, μίαν πρὸ τοῦ Πατριάρχου ἑβδομάδα σὺν τῷ υἱῷ Μιχαήλ, τῷ ἀδελφῷ Ἰωάννῃ καὶ τῷ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρῷ Δημητρίῳ Σκαναβῇ. Ἡ οἰκογένεια αὕτη οὐδεμίαν ἔχει συγγένειαν πρὸς τὸν ἐκ Νάξου καταγόμενον Ἰ. Παπαρρηγόπουλον, τὸν διατελέσαντα πρόξενον τῆς Ρωσσίας ἐν Πάτραις καὶ ἐν Ἀθήναις.

Ὁ Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος ἐξεπαιδεύθη ἀπὸ τοῦ 1822—1830 ἐν τῷ κατὰ τὴν Ὀδησσὸν Λυκείῳ Richelieu ὡς ὑπότροφος Ἀλεξάνδρου Α'. Ἐκεῖ εἷς τῶν ὑποδιευθυντῶν τοῦ Λυκείου, ὁ Köppen, ἀναγνούς ποτε μίαν τῶν ἱστορικῶν ἐκθέσεών του, προανήγγειλεν αὐτῷ τὸ στάδιον, τὸ ὁποῖον ἔμελλε νὰ διατρέξῃ.

Κατελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα τῷ 1830 ἐξηκολούθησε τὰς σπουδὰς αὐτοῦ εἰς τὸ ἐν Αἰγίνῃ τότε ἀκμάζον Κεντρικὸν Σχολεῖον, ὑπὸ τὸν Μέγαν Διδάσκαλον Γ. Γεννάδιον, τοῦ ὁποίου καὶ οἰκότροφος ἦτο καὶ τοῦ ὁποίου σώζει πάντοτε εὐγνώμονα μνήμην. Τὸ περίεργον εἶνε ὅτι δὲν διέπρεπεν ἐπὶ ἐπιμελείᾳ καὶ ἤλεγχεν αὐτὸν ὁ ἐκ μητρὸς θεῖος, λέγων ὅτι „δὲν θὰ γίνῃ ποτὲ ἄνθρωπος". Ἐπέζησεν ὅμως ὁ ἀγαθὸς γέρων ἵνα ἴδῃ ὅτι ἡ προφητεία του δὲν ἐπηλήθευσεν. Ἦτο δὲ ὁ νέος, ὅπως ὅλοι οἱ τότε συμμαθηταί του, καὶ *ἀντικυβερνητικός*· εὑρισκόμενος δέ ποτε ἐν Ναυπλίῳ, ἐν ἀρχῇ τοῦ 1831, καὶ ἐπισκεφθεὶς ἐν τῷ Κυβερνείῳ τὸν πρεσβύτερον ἀδελφόν του Σκαρλάτον, ὄντα ἕνα τῶν γραμματέων τοῦ Κυβερνήτου, εἶδεν αἴφνης εἰςερχόμενον τοῦτον· ὁ ἀδελφὸς ἐνόμισε καθῆκόν του νὰ παρουσιάσῃ τὸν νέον Κωνσταντῖνον εἰς τὸν ἀοίδιμον ἄνδρα, ὅςτις θωπεύσας αὐτόν: „Καὶ Σὺ λοιπόν, λογιώτατε", εἶπεν, „εἶσαι ἀντικυβερνητικός. Φρόντισε", προςέθηκε μειδιῶν, „νὰ μάθῃς γράμματα, καὶ τότε θ' ἀλλάξῃς γνώμην." Ὁπόσον δίκαια ἔκρινε καὶ κατὰ τοῦτο ὁ Κυβερνήτης, ἀπεδείχθη ἐξ ὅσων ἔγραφε περὶ αὐτοῦ ὁ Κ. Παπαρρηγόπουλος ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ Ἑλλ. Ἔθνους καὶ ἐκ τῶν ὀλίγων, ἀλλ' ὡς πάντοτε λίαν σημαντικῶν λέξεων, ὅσας ἐχάραξε καθ' ἣν ἡμέραν ἐσχάτως ἔμελλε ν' ἀποκαλυφθῇ ὁ ἀνδριὰς τοῦ Ἰ. Καποδιστρίου ἐν Κερκύρᾳ, ἰσχυρισθεὶς δικαίως ὅτι: „ἡ περὶ τοῦ Κυ-

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.
Ὁ συγγραφεὺς τῆς Ἱστορ. τοῦ Ἑλλ. Ἔθνους.

βερνήτου ἀλήθεια δὲν θέλει ἀποκαλυφθῇ, ἐνόσῳ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος δὲν ἐννοήσῃ τί ἐστι Κυβέρνησις. Ὁ Ἰωάννης Καποδίστριας ἦτο ἐκ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες ἀναλαμβάνοντες ἐν καιροῖς κρισίμοις τὴν τῶν πραγμάτων κυβέρνησιν, ἢ σώζουσι τὴν πολιτείαν, ἢ θνήσκουσιν."

Τῷ 1834 εἰςήχθη ὡς ὑπάλληλος ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Δικαιοσύνης, ὑπὸ τοῦ τότε Ὑπουργοῦ Κ. Δ. Σχινᾶ, ὅςτις ἠγάπησεν αὐτὸν δι' ἅπαντος τοῦ βίου ὡς ἀδελφόν, παρέμεινε δὲ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τούτῳ μέχρι τοῦ 1845, ὅτε ἀπελύθη ὡς *ἑτερόχθων*.

Ἔκτοτε ἐπεδόθη συντονώτερον εἰς τὰς ἱστορικὰς αὐτοῦ μελέτας.

Μία τῶν πρώτων αὐτοῦ πραγματειῶν, *Τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας*, παρῆλθεν ἐν Ἑλλάδι ὅλως ἀπαρατήρητος· ἀλλ' ὁ πρύτανις τῶν τότε γερμανῶν φιλολόγων, ὁ περιφανὴς ἐν Γοτίγγῃ καθηγητὴς Karl Friedrich Hermann, λαβὼν κατὰ τύχην γνῶσιν αὐτῆς, ἰδού τίνα ἐξήνεγκε περὶ τοῦ ἔργου κρίσιν: „Ὑπὸ τὸν τίτλον „„τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς ἑλληνικῆς αὐτονομίας"" ἐξεδόθη πρό τινος εἰς φῶς ἐν Ἀθήναις σύντομος μέν, ἀλλὰ σπουδαιοτάτη ἱστορικὴ διατριβή, ἧς ὁ συγγραφεὺς μετὰ τοσαύτης πειστικότητος ἀποκρούει τὴν ἄλλοτε ἐπικρατοῦσαν καὶ παρά τινων μέχρι σήμερον πρεσβευομένην δοξασίαν, ὅτι ἡ Κόρινθος κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ ἡ Καρχηδὼν ἔτος ἐκυριεύθη καὶ κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, ἀποδεικνύων ὅτι τὸ γεγονὸς τοῦτο πολλῷ μᾶλλον πρέπει ν' ἀναχθῇ εἰς τὸ ἀμέσως ἑπόμενον ἔτος 145 π. Χ., ὥςτε καὶ παρ' ἡμῖν ἡ γνώμη τοῦ Ἕλληνος ἀρχαιοδίφου γενικῆς σχεδὸν ἔτυχεν ἤδη ἐπιδοκιμασίας" (Gesammelte Abhandlungen, Göttingen 1849).

Ἑτέρα τοῦ ἡμετέρου Ἱστορικοῦ πραγματεία, *Περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ διαμορφώσεως τῶν φυλῶν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ἔθνους*, 1855 προεκάλεσεν ἐπὶ ἓν καὶ ἐπέκεινα ἔτος κατ' αὐτοῦ ὕβρεις καὶ ἐρεσχελείας φοβεράς. Φαίνεται, ὅτι καὶ τότε δὲν ἔλειπον ἄνθρωποι, ἀνικανώτατοι μὲν κατὰ τἆλλα, ἐπιτήδειοι δὲ νὰ ἐκμεταλλευθῶσι τὰ πάθη τῶν ἁπλουστέρων κατὰ τῶν ἀντιπάλων των, καὶ ὅτι ἔκτοτε χρονολογεῖται ἐν τῷ παρ' ἡμῖν κόσμῳ τῶν γραμμάτων ἡ κατὰ παντὸς τοῦ ὑπερέχοντος βάναυσος καὶ μοχθηρὰ ἐπιβουλή, τοσαύτας ἐπενεγκοῦσα μέχρι τοῦδε ἀδικίας. Καὶ ὅμως ὁ Κούρτιος ἔγραψε περὶ αὐτῆς κρίσιν, ἧς τὰ ἐγκώμια ἀπεζημίωσαν τὸν συγγραφέα διὰ τὴν τῶν ὁμογενῶν οἰκτρὰν παρανόησιν. „Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος πραγματεία, ἐπιφέρει ὁ διάσημος ἱστορικὸς μετὰ μακρᾶν καὶ ἐπαινετικὴν τῶν δύο ἄλλων καὶ ταύτης ἀνάλυσιν, διεγείρει πολλαχῶς τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστου καὶ πᾶς τις, διατρέξας τὰς ἱστορικὰς ταύτας μελέτας, θὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ὅλως νέαι καὶ ἄγνωστοι μέχρι τοῦδε εἰςηγοῦνται πρὸς ἐξέτασιν τῶν ζητημάτων ἐπόψεις. Πλεῖσται ὑπερχρόνιοι προλήψεις ἐξηγοῦνται ἐπιτυχῶς καὶ διαλύονται διὰ παντός, ἡ δὲ ἀληθὴς τῶν πραγμάτων κατάστασις προάγεται εἰς νέον διὰ τὴν ἐπιστήμην φῶς. Ὁ Ἕλλην Ἱστορικὸς δεικνύει ἀγαστὴν ὄντως ἐν τῇ ἐρεύνῃ ἀνεξαρτησίαν, ἔχει ὀξυδερκέστατον ὄντως βλέμμα καὶ ζῆλον γνησίως ἐπιστημονικὸν καὶ πάντοτε τῆς ἀληθείας ὑπερμαχοῦντα. Διὰ τοὺς ἀλλογενεῖς εἶνε τῇ ἀληθείᾳ εὐφρόσυνον, βλέποντας ἐν τοῖς Ἕλλησι τοσαύτην περὶ τὴν μελέτην τῆς πατρίου ἱστορίας δεινότητα καὶ τοσοῦτον ζῆλον πρὸς διδασκαλίαν αὐτῆς ἐν τῷ ἀθηναϊκῷ Πανεπιστημίῳ" (Göttingische gelehrte Anzeigen, 20. Stück, 1857).

Ἡ μεγάλη Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους εἶνε πασίγνωστος ὡς καὶ ὁ Ἐπίλογος αὐτῆς. Τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον, ἑορτάζον νῦν τὴν πεντηκονταετηρίδα ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως αὐτοῦ, οὐδὲν ἄλλο βεβαίως ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἔργον, τοσοῦτον κραταιῶσαν τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν καὶ τοσοῦτον ἀμέσως καὶ τελεςφόρως ἀνταποκριθὲν πρὸς τὸν μόνον ἀληθινὸν σκοπόν, ὃν προέθετο καὶ ἔπρεπε τῷ ὄντι νὰ διατηρήσῃ ἡ παρ' ἡμῖν ἀναγεννωμένη ἐπιστήμη.

Ἐν τούτοις, ὅτε ἀνηγγέλθη ὅτι ὁ Ἐπίλογος θέλει μεταφρασθῇ εἰς τὴν γαλλικήν, μία ἐφημερὶς ἐκ τῶν ἐγκριτωτέρων λεγομένων ἐβεβαίωσεν ὅτι ἀπορεῖ διατί θὰ μεταφρασθῇ εἰς τὴν γαλλικὴν ἔργον ἐκ τοῦ γαλλικοῦ μεταφρασθέν! Ἐπὶ τέλους ἡ Histoire de la civilisation Hellénique (Paris, Hachette, 1878) συνετέλεσε μὲν εἰς τὸ νὰ ςημισθῇ τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως ἁπανταχοῦ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου πολὺ πλειότερον ἢ καὶ αὐτὴ ἡ μεγάλη Ἱστορία του, ἔδειξε δὲ εἰς τοὺς ξένους δι' αὐθεντικωτάτης μαρτυρίας πῶς ὁ νεώτερος Ἑλληνισμὸς ἐννοεῖ τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ νεότητα. Ἐν γένει δὲ ὅλαι αὐταὶ αἱ οἰκτραὶ ἀντιζηλίαι δὲν παρεκώλυσαν νὰ τιμηθῇ καὶ ἐν Ἑλλάδι ὁ Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος ὅσον πολλοὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων δὲν ἐτιμήθησαν βεβαίως.

Ἀνεδείχθη ἀπὸ τοῦ 1851 καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου, τῷ 1876 Πρόεδρος τῆς Ἐθνικῆς Ἀμόνης, τῷ 1879 Πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου τῶν Συλλόγων, ἐπὶ 14 ἔτη Ἐπίτιμος Πρόεδρος τοῦ Παρνασσοῦ, τῷ 1883 Πρόεδρος τῆς Ἐκθέσεως τῶν Κειμηλίων τοῦ Ἀγῶνος καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη Πρόεδρος τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου.

ΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΑΙ ΟΔΟΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΙΝΔΙΑΣ.

(*συνέχεια*).

Τότε ἐπῆλθον σοβαραὶ κρίσεις καὶ ταραχαὶ ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς ἀγοραῖς τῆς Εὐρώπης. Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς εἶχεν αὐξηθῆ, ἡ εὐπορία καὶ ἡ πολυτέλεια εἶχεν ἀναπτυχθῆ, αἱ ἀνάγκαι ἀπῄτουν νὰ ἱκανοποιηθῶσιν, ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἐπιταθεῖσα χειρωνακτικὴ καὶ παραγωγικὴ τῶν ἐργοστασίων δραστηριότης ἐπεζήτει νέας ἀγορὰς καὶ νέους ὀχετοὺς πρὸς ἐξαγωγὴν τῶν διαφόρων προϊόντων. Συγχρόνως καὶ ὁ πλοῦτος τῶν ἐμπορικῶν τῆς Ἰταλίας πόλεων ἐκίνησε τὴν ζηλοτυπίαν καὶ τὸν φθόνον τῶν Ἱσπανῶν καὶ τῶν Πορτογάλλων, καὶ μάλιστα ἀφ' ὅτου οἱ Ἰταλοὶ ἤρχισαν ἀπ' εὐθείας νὰ συνεννοῶνται πρὸς τοὺς Ἄγγλους καὶ τοὺς Ὁλλανδοὺς καὶ κατὰ τοὺς πλοῦς των προςωρμίζοντο εἰς τοὺς ἱσπανικοὺς λιμένας. Τὸ ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα τῶν Ἱσπανῶν καὶ τῶν Πορτογάλλων, στομωθὲν οὐκ ὀλίγον διὰ τῶν πολυετῶν πρὸς τοὺς Ἄραβας πολέμων, εὗρε πρὸς τούτοις τροφὴν καὶ εἰς τὰ μεγαλεπήβολα σχέδια τῶν βασιλέων των, καὶ οὕτω βλέπομεν αὐτοὺς περὶ τὰ μέσα τῆς 15ης ἑκατονταετηρίδος ἀναπτύσσοντας μεγάλην ναυτικὴν δύναμιν καὶ δραστηριότητα δι' ἧς οἱ μὲν ἀνεκάλυψαν τὴν Ἀμερικήν, οἱ δὲ περιέπλευσαν τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος ἤτοι ἀνεῦρον τὸν αὐτὸν

ἐκεῖνον δρόμον πρὸς τὴν Ἰνδικήν, τὸν ὁποῖον πρὸ δύο περίπου χιλιάδων ἐτῶν εἶχον ἀνακαλύψει καὶ οἱ Φοίνικες ὁρμώμενοι ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης.

Μετ' οὐ πολὺ οἱ Βενετοὶ διεῖδον τὸν κίνδυνον, ὃν διέτρεχε τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία τῆς πόλεώς των ὡς ἐκ τῆς μετατοπίσεως τῆς πρὸς τὴν Ἰνδικὴν συγκοινωνίας καὶ τῆς ἀφθονίας τῶν ἀνατολικῶν προϊόντων, ἅτινα παρῆγον αἱ ἀφρικανικαὶ ἀκταί, ἐφοβοῦντο δὲ μὴ χάσωσιν ἐντὸς ὀλίγου πάντα τὰ ὠφελήματα, ὅσα καὶ μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῶν Τούρκων ἐν Εὐρώπῃ κατώρθουν διὰ τῆς νοημοσύνης των καὶ δεξιότητος νὰ προςπορίζωνται, αὐτοὶ μόνοι ὄντες οἱ κυριώτεροι εἰςαγωγεῖς ἰνδικῶν ἐμπορευμάτων ἐν Εὐρώπῃ. Ἀλλ' ὅτε αἱ δυτικαὶ καὶ ἀνατολικαὶ νῆσοι καὶ παραλίαι τῆς Ἀφρικῆς ἤρχισαν νὰ παράγωσιν ἄφθονα καὶ καλὰ ἰνδικὰ προϊόντα, ἡ δὲ πρὸς τὴν Ἰνδικὴν διὰ θαλάσσης ὁδὸς καθίστα περιττὴν τὴν δι' Αἰγύπτου καὶ Μ. Ἀσίας ἐπικοινωνίαν, τὸ ἐμπόριον τῆς Ἰταλίας ἤρχισε νὰ καταπίπτῃ, ἐξηκολούθει δὲ νὰ παρακμάζῃ καὶ ἀφ' οὗ οἱ Βενετοὶ συνῆψαν ἐπωφελῆ ἐμπορικὴν συνθήκην πρὸς τὴν Πορτογαλλίαν. Οἱ Πορτογάλλοι κατέστησαν οἱ πρῶτοι ἐμπορομεσῖται μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, ἀπέκτησαν τὸ μονοπώλιον τοῦ ἐμπορίου ἔν τε Εὐρώπῃ καὶ Ἀσίᾳ, ὥριζον αὐτοὶ τὰς τιμὰς καὶ τὴν ἀξίαν τῶν προϊόντων καὶ ἐντὸς ἑκατονταετίας συνήθροισαν μυθώδεις θησαυρούς. Ἐν τούτοις καὶ οὗτοι μετὰ τὰς ἀνελπίστους ταύτας ἐπιτυχίας ἐχαλάρωσαν τὰς ἐνεργείας των, καὶ ὁ φόβος πρὸ τοῦ ὀνόματος των ἠλαττώθη, ὅτε οἱ ναύαρχοί των, οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ διοικηταὶ διὰ βιαιοπραγιῶν καὶ παντοειδῶν καταχρήσεων μετέβαλον εἰς ἐπικινδύνους καὶ ἀσπόνδους ἐχθροὺς τῆς δυναστείας των τοὺς αὐτόχθονας λαοὺς καὶ ἡγεμόνας τῆς Ἰνδικῆς. Ὁ φόβος μετετράπη εἰς μῖσος καὶ τὸ μῖσος τοῦτο ἦτο τόσον ἰσχυρὸν καὶ ἀκατάβλητον, ὥςτε καὶ αὐτὴ ἡ Ἱσπανία, προςαρτήσασα ἐν τῷ μεταξὺ ὡς κληρονομικὴν μερίδα τὴν Πορτογαλλίαν, ἠναγκάσθη ν' ἀποστῇ τῶν ἐν Ἀσίᾳ κτήσεών της.

Ἄλλως δὲ τὰ ἐκ τῆς ἀμέσου πρὸς τὴν Ἰνδικὴν συγκοινωνίας ὠφελήματα ποτὲ δὲν θὰ ἦσαν τόσον σπουδαῖα, ἐὰν οἱ Ἱσπανοὶ ἐγίνωσκον προςηκόντως νὰ ἐκμεταλλευθῶσι τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς. Ἀντὶ νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν ἰνδικῶν φυτῶν καὶ προϊόντων, περιωρίσθησαν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀναζήτησιν πολυτίμων μετάλλων. Πρὸς τοῦτο οὐδὲν παρείχετο δικαίωμα εἰς τοὺς ξένους, δι' ὃ καὶ παρεκωλύθη ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἀποικιῶν. Οἱ ἐξορυσσόμενοι θησαυροὶ μετεφέροντο ἀποκλειστικῶς εἰς Ἱσπανίαν, ἥτις ἑτέρωθεν μόνη ἔπρεπε νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς διατροφὴν τῶν ἀποικιῶν. Καὶ οὕτως ὅμως ἡ χώρα ἐπτώχευσεν, ἐπειδὴ καὶ ἡ κυβέρνησις καὶ ὁ λαὸς τὸ μέγεθος τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου ἐνόμιζον, ὅτι ἀπετελεῖτο ἐκ χρηματικῶν κεφαλαίων καὶ δὲν ἐλάμβανον ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ διατήρησις καὶ προαγωγὴ τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, ἡ δεξιότης καὶ νοημοσύνη τῶν ἐργαζομένων κεφαλῶν καὶ χειρῶν, ἡ εὐφορία καὶ διαρρύθμισις τοῦ κλίματος καὶ τῆς χώρας, ἡ καλλιέργεια καὶ βελτίωσις τῆς γεωπονίας, ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἵδρυσις νέων βιομηχανικῶν κλάδων εἶνε ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ πολυτιμότερα καὶ τῶν μεγαλειτέρων ἐπὶ γῆς θησαυρῶν. Ἀλλ' οἱ Ἱσπανοὶ διὰ νὰ ναυπηγήσωσι πλοῖα ἀπεστέρουν τὴν χώραν τῶν προφυλασσόντων καὶ στολιζόντων αὐτὴν δασῶν, ἠλάττουν τοιουτοτρόπως τὴν γονιμότητα τοῦ ἐδάφους, ἐμετρίαζον τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως καὶ τοῦ κλίματος τὴν εὐκρασίαν, δὲν ἐπειρῶντο δὲ ν' ἀναπληρώσωσιν ἐν ταῖς ἀποικίαις τὰς ἀπωλείας, ἃς διηνεκῶς ὑφίστατο ἡ πατρίς. Ἐὰν τοὐλάχιστον εἰςῆγον εἰς Ἀμερικὴν τὰ ἰνδικὰ ἐμπορεύματα καί, ὅπερ θὰ ἦτο δυνατόν, παρῆγον τοιαῦτα ἐπὶ ἀμερικανικοῦ ἐδάφους εἰς τόσον πλῆθος, ὥςτε διὰ τοῦ περισσεύματός των εὐχερῶς νὰ πληρώνωσι τὰ ἔξωθεν προερχόμενα προϊόντα, θὰ ἠδύναντο ὁπωςδήποτε τὸν χρυσὸν νὰ κρατήσωσιν ὡς ἀποθεματικὸν κεφάλαιον. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν ἤθελε προφυλάξει τὴν χώραν ἀπὸ τῆς πτωχείας, ἐφ' ὅσον οἱ κάτοχοί του δὲν τὸ ἐχρησιμοποίουν εἰς ἀνάπτυξιν τῆς γεωπονίας καὶ βιομηχανίας, ὅπως δύνανται διὰ τῆς ἰθαγενοῦς καὶ ἐθνικῆς παραγωγῆς νὰ ἱκανοποιῶσι τὰς ἀνάγκας τῆς ἰδίας ἀγορᾶς καὶ τῶν ἀποικιῶν.

Πᾶν τοὐναντίον συνέβη ἐν Ἱσπανίᾳ, ἐπειδὴ καὶ ἡ βασιλικὴ ἀρχὴ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ παρεγνώριζεν, μᾶλλον δ' εἰπεῖν περιεφρόνει, τὰς πλουτολογικὰς ἀρχὰς καὶ τὰ πλεονεκτήματα τῆς γεωπονίας. Ἡ αἰφνιδία πληθώρα τοῦ χρυσοῦ ἀπεζεθήλυνε τὸν λαὸν καὶ ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς ἄρχοντας συβαριτικὰς ἰδέας, ἡ βιομηχανία καὶ ἡ γεωργία παρημελήθησαν, ἡ ἐργασία, τὰ τρόφιμα καὶ τὰ προϊόντα τῆς φιλοπονίας ὑπερετιμήθησαν, τὸ ἀργύριον ἐκυλίετο καὶ τοῦτο πρὸς τὸ ἐξωτερικόν, ἀφ' οὗ διὰ τῆς ἐξώσεως τοῦ δραστηριωτέρου καὶ βιομηχανικωτέρου στοιχείου, τῶν Ἀράβων, παρελύθη πᾶσα ἐν τῇ χώρᾳ ἐμπορικὴ καὶ χειρωνακτικὴ κίνησις. Εἰς ξένας χεῖρας περιῆλθεν ἅπαν τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἀποικιακὸν ἐμπόριον ἐβλάπτετο καιρίως διὰ τοῦ λαθρεμπορίου τῶν Ὁλλανδῶν, τῶν Γάλλων καὶ τῶν Βρετανῶν. Ὅσον δ' ηὔξανεν ἡ ἀπορία καὶ ἡ ἔνδεια, ἄλλο τόσον ἐμειοῦτο καὶ ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας καὶ ἐπὶ τέλους ἡ Ἱσπανία κατήντησε των πάντων πλέον νὰ στερῆται καὶ νὰ μὴ ἔχῃ μήτε ἰδίαν βιομηχανίαν, μήτε ἴδιον ἐμπόριον, μήτε δάση, μήτε στόλον μήτε δὲ καὶ χρήματα· ὁ τόπος ἠρημώθη, αἱ πόλεις καὶ οἱ λιμένες παρήκμασαν, αἱ δ' ἄλλοτε εὔφοροι πεδιάδες μετεβλήθησαν εἰς ἀγόνους ἐρήμους. Ὅτε δὲ τέλος, ἀνατραπείσης τῆς δυναστείας, ἡ οἰκονομολογικὴ πολιτικὴ ἠθέλησε ν' ἀκολουθήσῃ ἐναντίαν πορείαν, ὁ λαὸς τόσον εἶχεν ἀποξενωθῆ πρὸς τὴν ἐργατικότητα, ὥςτε οὐδὲν σχεδὸν ἀπέφερον ἀποτέλεσμα ἅπαντες οἱ ἀγῶνες καὶ τὰ φρονιμώτερα μέτρα τῆς κυβερνήσεως.

Ἡ Ἱσπανία ἀπώλεσε διὰ παντὸς τὴν ἐπὶ τῶν θαλασσῶν κυριαρχίαν της· ἡ κυρία ὅμως ἐμπορικὴ κίνησις μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἰνδικῆς δὲν μετετοπίσθη πάλιν εἰς τὴν Μεσόγειον, ἀλλ' ἔμεινεν εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ. Τὰ ἐκ τῶν μεγάλων ἀνακαλύψεων κέρδη δὲν ἀπεταμίευε πλέον ἡ Ἰταλία, ἀλλ' ἡ δυτικὴ Εὐρώπη. Καὶ ναὶ μὲν ἤκμαζεν ἐπί τινα εἰςέτι χρόνον ἡ βιομηχανία τῶν ἰταλικῶν πόλεων, ἀλλ' αἱ ἀλλαχοῦ βιομηχανικαὶ πρόοδοι καθίστων τὰ Ἰταλικὰ προϊόντα ὅλως περιττὰ ἔν τε Ἀγγλίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Οὕτω δὲ μικρὸν κατὰ μικρὸν παρήκμασαν ἡ Βενετία, ἡ Φλωρεντία, ἡ Γένουα, καὶ μετ' αὐτὰς ἡ Ἱσπανία καὶ ἡ Πορτογαλλία.

Μετὰ τὴν Λισβῶνα ἡ Ἀντβέρπη κατέλαβε τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῷ παγκοσμίῳ ἐμπορίῳ, χρησιμεύουσα ὡς κεντρικὴ ἀποθήκη τῶν προϊόντων τῶν τροπικῶν κλιμάτων καὶ διανέμουσα αὐτὰ εἰς τὰς χώρας τῆς μέσης καὶ βορείου Εὐρώπης. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Φλανδρίᾳ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἔφθασαν εἰς μέγαν βαθμὸν τελειότητος καὶ αἱ χειρωνακτικαὶ τέχναι. Ὅτε ὅμως οἱ ἱσπανοὶ ἄρχοντες ἤθελον νὰ καταστήσωσι τοὺς πάντας καθολικούς, χιλιάδες ἐργατῶν καὶ βιομηχάνων μετηνάστευσαν εἰς Ἀγγλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον μετηνέχθη βαθμηδὸν ἐξ Ἀντβέρπης εἰς Ὁλλανδίαν καὶ ἰδίᾳ εἰς Ἀμστελόδαμον. Ἡ λάμψις τῆς φλανδρικῆς πόλεως ἀπεσβέσθη τόσον ταχύτερον, καθ' ὅσον οἱ

ἔμποροί της, ὅπως καὶ οἱ τοῦ Βυζαντίου, ἐξῆσκουν μᾶλλον μεσιτικόν, παρὰ ἐνεργόν ἐμπόριον. Ἀλλ' οἱ Ὁλλανδοί, ἐκ τοῦ ἐναντίου, εἶχον ἴδια πλοῖα καὶ ὅτε οἱ βασιλεῖς τῆς Ἱσπανίας ἀπηγόρευσαν τοῖς ὑπηκόοις των τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπικοινωνίαν, ἐξώπλισαν ἰδίαις δυνάμεσι στόλους καὶ ἐξαπέστειλαν αὐτοὺς εἰς τὰς ἰνδικὰς θαλάσσας καὶ παντοιοτρόπως ἀντηγωνίζοντο πρὸς τοὺς Ἄγγλους, οἱ ὁποῖοι συγχρόνως ἐπεδίωκον τοὺς αὐτοὺς σκοπούς.

Κατὰ τὴν χρονικὴν ταύτην περίοδον, ἤτοι περὶ τὰ τέλη τοῦ 16ου αἰῶνος, ἐγένοντο καὶ αἱ πρῶται ἀπόπειραι πρὸς ἀνακάλυψιν νέας θαλασσίας ὁδοῦ διὰ τοῦ βορείου παγωμένου ὠκεανοῦ πρὸς τὴν Ἰνδικὴν καὶ τὴν ἀνατολικὴν Ἀσίαν. Καὶ ἀπέτυχον μὲν αἱ ἀπόπειραι, ἀλλ' οἱ Ὁλλανδοὶ καὶ οἱ Ἄγγλοι ἐξηκολούθησαν τὰς ἐπιχειρήσεις των πρὸς εὕρεσιν ἄλλης θαλασσίας ὁδοῦ πρὸς τὰς χώρας ἐκείνας, ὅτε καὶ οἱ μὲν πρῶτοι περιέπλευσαν τὸ βόρειον ἀκρωτήριον, οἱ δὲ τελευταῖοι ἀνεκάλυψαν τὸν κόλπον τῆς Λαγκαστρίας ἐν τῇ Βορείῳ Ἀμερικῇ. Ἐν γένει δὲ τὸ κωλύμματα, ἅτινα οἱ Ἱσπανοὶ καὶ οἱ Πορτογάλλοι παρενέβαλλον εἰς τὰς προθέσεις τῶν ἄλλων ἐθνῶν ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἰνδικὴν καὶ τὴν Ἀμερικήν, παρέσχον τὸ ἐνδόσιμον, ὅπως εὑρεθῶσι καὶ ἄλλαι χῶραι καὶ νῆσοι ἐν τῇ βορείῳ Ἀμερικῇ, τῇ Νοτίῳ θαλάσσῃ καὶ τῇ Αὐστραλίᾳ. Τὴν μερίδα τοῦ λέοντος κατὰ τὰς ἀνακαλύψεις ταύτας ἀπεκόμισαν αἱ Ἄγγλοι, οἵτινες εἰργάζοντο καθ' ὅλως διάφορον πρόγραμμα, παρὰ οἱ Ἱσπανοί. Εἰς τὰς ἀνακαλυπτομένας χώρας ἔφερον εὐρωπαίους ἐργάτας καὶ χειρώνακτας καὶ προΐσπιζον οὐ μόνον τὸ ἴδιον ἐμπόριον, ἀλλὰ καὶ τὴν βιομηχανίαν ἐπροφύλασσον ἀπὸ παντὸς ξένου ἀνταγωνισμοῦ. Τοὺς ξένους ἐμπόρους καὶ μεταπράτας καὶ ἰδίᾳ τοὺς ἐκ τῶν ἀνσεατικῶν πόλεων ὁρμωμένους ἀπεστέρησαν παντὸς οἱουδήποτε προνομίου καὶ κατεδίκαζον μάλιστα αὐτοὺς εἰς ὑπερορίαν. Τὴν πολιτικὴν δὲ ταύτην τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ ἠκολούθησε κατὰ γράμμα καὶ ὁ Κρομβέλλος, παντοιοτρόπως ὑποστηρίξας καὶ τὸ ἐντόπιον ἐμπόριον, τὴν ναυτιλίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν. Εὐτυχεῖς πόλεμοι καὶ ἐκστρατεῖαι κατέστησαν αὐτοὺς κυρίους μεγάλων ἐκτάσεων γῆς ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἰδιαζόντως ἐν Ἰνδικῇ, ἐν ᾧ δὲ ἡ δύναμις τῆς Ἱσπανίας κατέπιπτεν, τὸ ἀγγλικὸν κράτος ἐπεξετείνετο καθ' ὅλας τὰς ἠπείρους καὶ μετὰ ἑκατονταετῆ ἀδιάκοπον ἐργασίαν ἔν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ἐξωτερικῷ κατέστησεν αὐτοὺς κυρίους τῆς Ἰνδικῆς καὶ τῶν θαλασσῶν.

Τὸ πρῶτον μεγαλεπήβολον σχέδιον κατὰ τῆς ἀγγλικῆς ὑπεροχῆς συνέλαβεν ἡ πρώτη γαλλικὴ δημοκρατία, ἐξαποστείλασα τὸν στρατηγὸν Βοναπάρτην μετὰ στρατοῦ εἰς Αἴγυπτον. Ἀλλὰ ἐναυάγησε τὸ τολμηρὸν σχέδιον, δι' οὗ ἐσκοπεῖτο ἡ κατάκτησις τῆς γῆς τῶν Φαραὼ καὶ τῶν πλησίον κειμένων ἀσιατικῶν χωρῶν, ὁπόθεν νὰ προβληθῇ ἡ ἀγγλικὴ δύναμις εἰς τὰ τρωτότατα αὐτῆς μέρη. Ὁ αὐτοκράτωρ Ναπολέων ὁ Α΄. ἀνέλαβεν αὖθις νὰ πραγματώσῃ τὸ σχέδιον τοῦτο, κηρύξας τὸν ἠπειρωτικὸν ἀποκλεισμὸν ἀφ' ἑνός, καὶ δείξας ἀφ' ἑτέρου εἰς τοὺς Ῥώσσους τὴν πρὸς τὰς Ἰνδίας ἄγουσαν. Καὶ ἐκ τοῦ γιγαντώδους τούτου ἀγῶνος οἱ Ἄγγλοι ἐξῆλθον πάλιν νικηταί, μόλις δὲ κατὰ τὰ τελευταῖα τριάκοντα ἔτη ἤρχισαν οἱ Ῥῶσσοι ἐπὶ τῇ βάσει τελείου καὶ μεμελητημένου προγράμματος νὰ ἐπεκτείνωσι τὴν χώραν των πρὸς τὴν Ἰνδικήν. Ταὐτοτοχρόνως δ' ἐπεμελήθησαν παντὶ σθένει ν' ἀποδώσωσι τὴν παλαιὰν σημασίαν εἰς τὸ ἐμπόριον πρὸς τὰς πέραν τοῦ Καυκάσου χώρας, τὸ Τουρκεστάν, τὴν Περσίαν, τὸ Ἀφγανιστὰν καὶ τὴν Κίναν. Ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἐδείχθη, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ δημιουργηθῇ ἀνταγωνισμὸς πρὸς τὸ μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας ἐμπόριον, ἐφ' ὅσον ἡ διὰ ξηρᾶς μεταφορὰ ἦτο δαπανηροτέρα τῆς διὰ θαλάσσης, τοῦτο δὲ ἐγίνωσκον κάλλιστα καὶ οἱ Ἄγγλοι, δι' ὃ καὶ οὐδαμῶς ἀντέτεινον, οὐδὲ παρενέβαλλον προσκόμματα εἰς τὰς ἐν Ἀσίᾳ προόδους τῆς ῥωσσικῆς δυνάμεως.

(ἕπεται τὸ τέλος.)

Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ.

Μακρὰν ἄλλοτε μετὰ λαμπρᾶς εἰκόνος ἐδημοσιεύσαμεν ἐν τῇ „Κλειοῖ" (Τόμ. Α΄., 1885, σελ. 34, 49, 68) περὶ Σωκράτους πραγματείαν, ὑπό τε κοινωνικὴν καὶ φιλοσοφικὴν μέχρι τινὸς ἔποψιν ἐξετάζουσαν τὰ κατὰ τὸν ἄνδρα, σήμερον δὲ ἐπιχειροῦμεν διὰ βραχέων νὰ ἐκθέσωμεν τὴν περίφημον δίκην αὐτοῦ ἀφορμὴν λαμβάνοντες ἐκ τῆς ἐξαισίας ἐλαιογραφίας τοῦ πολλοῦ Ἐρνέστου Van den Kerkhoven.

Ἑβδομηκοντούτης ἤδη ἦν ὁ Σωκράτης, ὅτε ἐξηγγέλθη ἡ κατ' αὐτοῦ περιβόητος κατηγορία: „*Ἀδικεῖ Σωκράτης οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσηγούμενος. ἀδικεῖ δὲ καὶ τοὺς νέους διαφθείρων· τίμημα θάνατος.*" Ὁ Μέλητος, τὸν ὁποῖον ὁ Πλάτων ἐν τῷ Εὐθύφρονι παρεισάγει ὡς ἀσήμαντον νεανίσκον, ἔχων συνηγόρους τὸν Ἄνυτον καὶ τὸν Λύκωνα, ἀνέφερε τὴν ἀσεβείας γραφὴν πρὸς τὸν ἄρχοντα βασιλέα, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποίου ὑπήγετο πᾶσα περὶ τῶν θρησκευτικῶν ὑπόθεσις.

Διατί ὅμως ὁ Σωκράτης τόσον αἰφνιδίως καὶ ἐν τοιαύτῃ ἡλικίᾳ ἐνήχθη, ἀφοῦ δηλ. ἐπὶ τριάκοντα καὶ πλέον ἔτη ἀφέθη ἐλεύθερος νὰ διδάσκῃ ἐκεῖνα, δι' ὅσα νῦν κατηγορεῖται; Τὸ περίεργον εἶνε ὅτι τὸ ζήτημα δὲν ἐξακριβοῦται ἐκ τῶν σωζομένων μαρτυριῶν τῆς δίκης ταύτης, ἐπιτρέπεται ὅμως νὰ ὑποθέσωμεν μετὰ πάσης πιθανότητος, ὅτι προσωπικαὶ μᾶλλον ἀφορμαὶ προὐκάλεσαν τὴν ἄδικον τοῦ φιλοσόφου καταδίωξιν, διότι ὁ τὰ μέγιστα τότε δυνάμενος Ἄνυτος εἶχε λόγους παλαιοῦ κατὰ τοῦ Σωκράτους μίσους καὶ αὐτὸς πρὸ πάντων συνετέλεσεν εἰς τὴν οἰκτρὰν τῆς δίκης ἐκείνης ἔκβασιν. Οὐδὲν ἧττον ἀφ' ἑτέρου εἶνε ἀληθές, ὅτι μετὰ τὴν βαθμιαίαν παρακμὴν τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ὀλιγαρχικῆς μερίδος καὶ πάσης ἐντεῦθεν βιαιοπραγίας, συνηθέστατα παρείχοντο θύματα εἰς τὰ ὁλονὲν ἐξαπτόμενα τῶν πολιτῶν πάθη οἱ ὁπωσοῦν ἐξέχοντες ἐκ τῶν ἀντιπάλων, ὁσάκις μάλιστα διεκρίνοντο οὗτοι ἐπὶ ἀρετῇ καὶ ἐλευθεροστομίᾳ.

Καὶ ὅ,τι μὲν ἀφορᾷ εἰς τὸ πρῶτον τῆς κατηγορίας μέρος οὐδαμῶς δικαιολογεῖται ὁ ἰσχυρισμὸς τῶν ἐναγόντων, διότι ὁ Σωκράτης διαρρήδην ἐδήλωσεν ὅτι ὁ *νόμος τῆς πόλεως* ὑποδεικνύει τὴν προσήκουσαν πρὸς τοὺς θεοὺς λατρείαν. Ἀλλὰ προφανῶς οἱ ἀντίδικοι ἐπεχείρησαν κακῇ τῇ πίστει νὰ διαστρέψωσι τὴν περὶ τοῦ *δαιμονίου* ὅλως ἀτομικὴν τοῦ φιλοσόφου πεποίθησιν, ὅλως δὲ διάφορον εἶνε τὸ ζήτημα, ἂν οἱ κατήγοροι πρέπει νὰ δικαιολογηθῶσιν ἐνώπιον τῆς κρίσεως ἡμῶν τῶν μεταγενεστέρων, ὡς ἀγνοοῦντες, ἢ μᾶλλον παρανοήσαντες τὸ λεξιλόγιον τῆς διαλεκτικῆς τοῦ Σωκράτους.

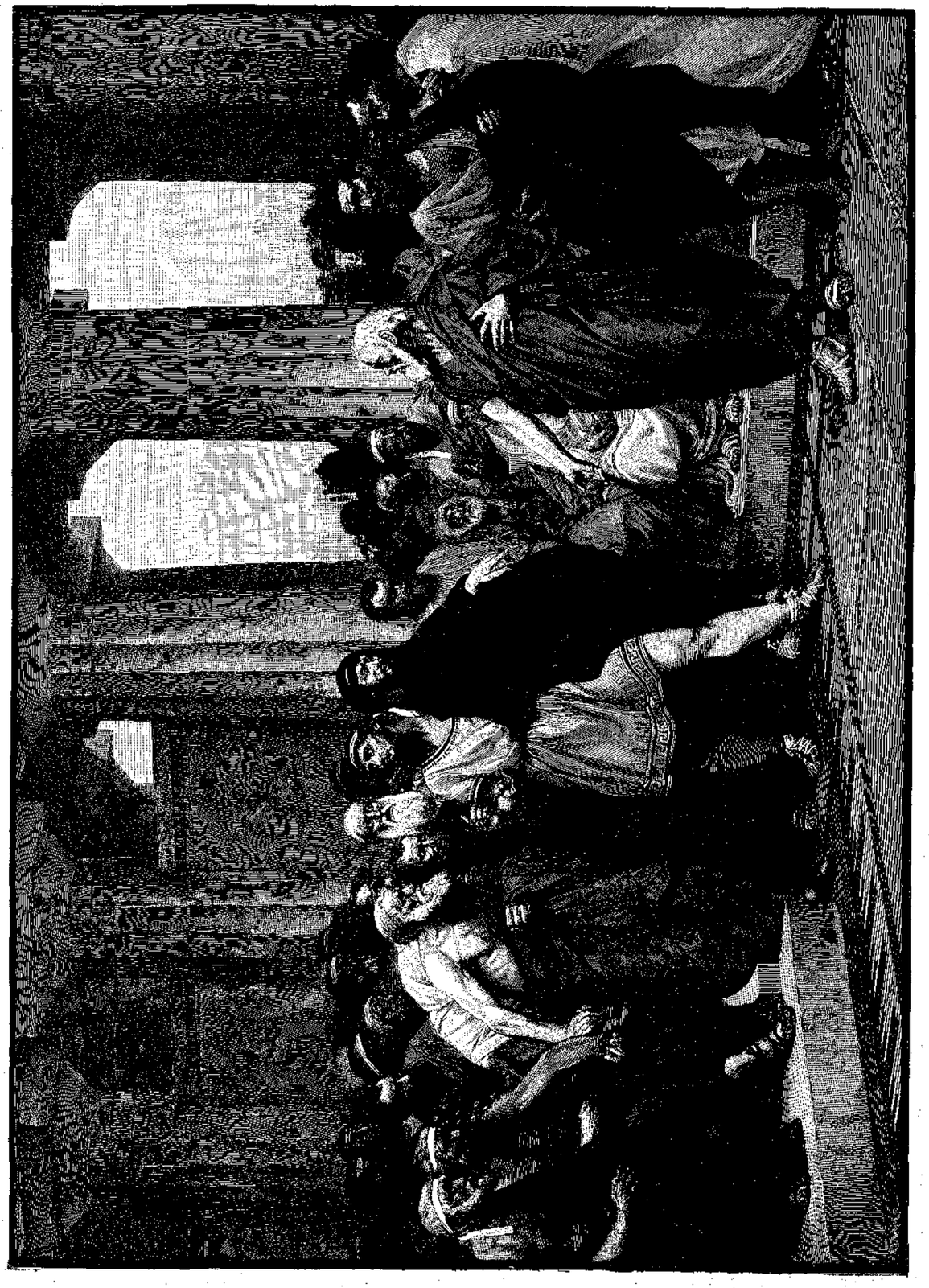

Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΠΡΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΩΝ ΑΥΤΟΥ.
Κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Ernst van den Kerkhoven.

Οἱ τε ἀρχαῖοι καὶ οἱ καθ' ἡμᾶς διδάσκαλοι τῆς ῥητορικῆς ἠθέλησαν νὰ θεωρήσωσι τὴν ἄλλως περιττὴν διατύπωσιν τῆς πρώτης ταύτης κατηγορίας ὡς τέχνασμα τῶν διωκόντων, οἵτινες προέταξαν ταύτην, ἵνα ἐνισχύσωσιν ἁπλῶς τὴν δευτέραν, οὐδὲ ταύτην ὅμως νομικῶς οὐσιώδη, διότι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ νομοθεσίᾳ οὐδαμῶς εὕρηται σχετικὴ κἂν διάταξις, ἐπιτρέπουσα τὴν καταδίωξιν τοῦ Σωκράτους ὡς *διαφθορέως τῶν νέων*. Εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι οἱ Τριάκοντα προχείρως ἐνομοθέτησαν μεταξὺ πολλῶν ἄλλων καὶ παράδοξόν τινα ἀπαγόρευσιν, δι' ἧς ὁ ἡμέτερος φιλόσοφος ἀπετράπη πάσης πρὸς τοὺς νέους συναναστροφῆς, ἀλλ' εἶνε πλέον ἢ βέβαιον ὅτι οἱ αὐθαίρετοι ἐκεῖνοι νόμοι ἠκυρώθησαν εὐθὺς μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς πολυμελοῦς τυραννίας.

Ὁπωσδήποτε, ἡ προφανὴς τῶν μοχθηρῶν ἐκείνων ἀνθρώπων ἀδικία δὲν ἠρέθισε τὸν Σωκράτη, ὅστις προσῆλθεν εἰς τὸ δικαστήριον μὲ ἡσυχωτάτην συνείδησιν, χωρὶς μάλιστα νὰ προπαρασκευασθῇ κἂν πρὸς ἀπολογίαν. Στενότατος αὐτοῦ φίλος, Ἑρμογένης ὁ Ἱππονίκου, ἐτόλμησε νὰ τὸν κάμῃ τὴν παρατήρησιν, ὅτι ἔπρεπε καὶ ὀλίγον νὰ ἑτοιμασθῇ καὶ νὰ σκεφθῇ διὰ τὴν ἐπικειμένην κατ' αὐτοῦ δίκην. Αὐτὸς ὅμως ἔδωκε τὴν ἑξῆς ἀπάντησιν, ἀξίαν ὄντως τῆς ἀθανάτου ἠθικῆς του: „*Οὐ γὰρ δοκῶ σοι ἀπολογεῖσθαι μελετῶν διαβεβιωκέναι*; (Διότι) *οὐδὲν ἄδικον διαγεγένημαι ποιῶν· ἥνπερ νομίζω μελέτην εἶναι καλλίστην ἀπολογίας*“ (Ξεν. Ἀπολογ. Σωκράτους § 3 καὶ ἑπ.). Ἀμέριμνος λοιπὸν ἀνέμενε τὴν στιγμήν, καθ' ἣν ἐπρόκειτο ν' ἀντικρούσῃ τοὺς κατηγόρους του, ὡς ἀληθὴς καὶ κατὰ τοῦτο πρόδρομος τοῦ Χριστιανισμοῦ, τοῦ ὁποίου ὁ θεῖος κῆρυξ τοῦτ' αὐτὸ συνεβούλευε πρὸς τοὺς μαθητάς του: „Ὅταν δὲ παραδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσετε“ (Ματθ. X, 19). Καὶ ἀλλαχοῦ: „Ὅταν δὲ εἰσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς ἀρχάς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί ἀπολογήσησθε ἢ τί εἴπητε“ (Λουκ. XII, 2).

Καὶ ὅταν αὐτὸς ἔλαβε τὸν λόγον δὲν κατεδέχθη νὰ κινήσῃ τὸν ἔλεον τῶν δικαστῶν ἐκτιθεὶς τοὺς ἀληθεῖς λόγους τῆς καταφορᾶς τῶν ἀντιδίκων καὶ ὑπερασπίζων τὴν ἄλλως ἐγνωσμένην περὶ τὴν ἄμεμπτον ἐκτέλεσιν τῶν πολιτικῶν καθηκόντων ἄκραν εὐλάβειάν του, ἀλλ' ἐχρησιμοποίησε καὶ ταύτην τὴν περίστασιν ὡς καταλληλοτάτην εὐκαιρίαν χάριν νέων πρὸς τοὺς συμπολίτας του περὶ ἠθικῆς ὑποθηκῶν. Καὶ εἶπε: „Τὸ θάνατον δεδιέναι, ὦ ἄνδρες, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ δοκεῖν σοφὸν εἶναι μὴ ὄντα· δοκεῖν γὰρ εἰδέναι ἐστὶν ἃ οὐκ οἶδεν. οἶδε μὲν γὰρ οὐδεὶς τὸν θάνατον οὐδ' εἰ τυγχάνει τῷ ἀνθρώπῳ πάντων μέγιστον ὂν τῶν ἀγαθῶν, δεδίασι δ' ὡς εὖ εἰδότες ὅτι μέγιστον τῶν κακῶν ἐστι. καὶ τοῦτο πῶς οὐκ ἀμαθία ἐσεῖν αὕτη ἡ ἐπονείδιστος ἡ τοῦ οἴεσθαι εἰδέναι ἃ οὐκ οἶδεν;“ „Καὶ ὑμᾶς, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀσπάζομαι μὲν καὶ φιλῶ, πείσομαι δὲ μᾶλλον τῷ θεῷ ἢ ὑμῖν, καὶ ἕως περ ἂν ἐμπνέω καὶ οἷός τε ὦ, οὐ μὴ παύσομαι φιλοσοφῶν καὶ ὑμῖν παρακελευόμενός τε καὶ ἐνδεικνύμενος ὅτῳ ἂν ἀεὶ ἐντυγχάνω ὑμῶν, λέγων οἷά περ εἰωθα, ὅτι ὦ ἄριστε ἀνδρῶν, Ἀθηναῖος ὤν, πόλεως τῆς μεγίστης καὶ εὐδοκιμωτάτης εἰς σοφίαν καὶ ἰσχύν, χρημάτων μὲν οὐκ αἰσχύνει ἐπιμελούμενος ὅπως σοι ἔσται ὡς πλεῖστα καὶ δόξης καὶ τιμῆς, φρονήσεως δὲ καὶ ἀληθείας καὶ τῆς ψυχῆς ὅπως ὡς βελτίστη ἔσται οὐκ ἐπιμελεῖ οὐδὲ φροντίζεις; καὶ ἐάν τις ὑμῶν ἀμφισβητῇ καὶ φῇ ἐπιμελεῖσθαι, οὐκ εὐθὺς ἀφήσω αὐτὸν οὐδ' ἄπειμι, ἀλλ' ἐρήσομαι αὐτὸν καὶ ἐξετάσω καὶ ἐλέγξω, καὶ ἐάν μοι μὴ δοκῇ κεκτῆσθαι ἀρετήν, φάναι δέ, ὀνειδιῶ ὅτι τὰ πλείστου ἄξια περὶ ἐλαχίστου ποιεῖται, τὰ δὲ φαυλότερα περὶ πλείονος. ταῦτα καὶ νεωτέρῳ καὶ πρεσβυτέρῳ, ὅτῳ ἂν ἐντυγχάνω, ποιήσω, καὶ ξένῳ καὶ ἀστῷ, μᾶλλον δὲ τοῖς ἀστοῖς, ὅσῳ μου ἐγγυτέρω ἐστὲ γένει“ (Πλάτ. Ἀπολογ. Σωκρ. 29 A. B. D. E, 30 A.)

Τοὺς τελευταίους τούτους λόγους φαίνεται ἀπαγγέλλων ἐν τῇ ἡμετέρᾳ εἰκόνι ὁ μέγας ἐκεῖνος τῆς ἀληθείας μάρτυς, αὐστηρὸν δ' ἔχει καὶ ἀτρόμητον τὸ ὄφος, καὶ ἔκθαμβοι ἀκούουσιν οἱ δικασταί.

Μετὰ τὴν εὐνοήτως καταδικαστικὴν αὐτῶν ἐτυμηγορίαν μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ πρὶν γαλήνης ἐξεφώνησε τοὺς κατανυκτικοὺς ἐκείνους λόγους: „Τοὺς υἱεῖς μου ἐπειδὴν ἡβήσωσι τιμωρήσασθε, ὦ ἄνδρες, ταὐτὰ ταῦτα λυποῦντες ἅπερ ἐγὼ ὑμᾶς ἐλύπουν, ἐὰν ὑμῖν δοκῶσιν ἢ χρημάτων ἢ ἄλλου του πρότερον ἐπιμελεῖσθαι ἢ ἀρετῆς, καὶ ἐὰν δοκῶσί τι εἶναι μηδὲν ὄντες, ὀνειδίζετε αὐτοῖς ὥσπερ ἐγὼ ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἐπιμελοῦνται ὧν δεῖ καὶ οἰόνται τι εἶναι ὄντες οὐδενὸς ἄξιοι. καὶ ἐὰν ταῦτα ποιῆτε, δίκαια πεπονθὼς ἐγὼ ἔσομαι ὑφ' ὑμῶν, αὐτός τε καὶ οἱ υἱεῖς. ἀλλὰ γὰρ ἤδη ὥρα ἀπιέναι, ἐμοὶ μὲν ἀποθανουμένῳ, ὑμῖν δὲ βιωσομένοις· ὁπότεροι δὲ ἡμῶν ἔρχονται ἐπὶ ἄμεινον πρᾶγμα, ἄδηλον παντὶ πλὴν ἢ τῷ θεῷ“ (αὐτόθ. τέλος).

ΒΙΩΤΙΚΑ ΠΑΡΑΓΓΕΛΜΑΤΑ.

(*συνέχεια*).

50.

Τὸ αὐτὸ πρέπει νὰ συμβαίνῃ καὶ ὡς πρὸς τὰς νέας γνωριμίας. Ὅσον εὐχάριστοι καὶ ἄν Σοι ἦνε, πάλιν δὲν πρέπει νὰ ἐνθουσιᾷς ὑπὲρ αὐτῶν. Οὐδεμίαν ἔχε πρὸς τοὺς νέους γνωρίμους Σου ἐμπιστοσύνην. Μὴ ὁμιλῇς περὶ σεαυτοῦ ἐνώπιόν των (ὅπως καὶ οὐδέποτε ἐν γένει πρέπει νὰ περιαυτολογῇς) καὶ μὴ σφετερίζεσαι τὸ ἔργον τοῦ χρόνου. Εἶνε ἀναμφίβολον, ὅτι θὰ συνδεθῇς πρὸς αὐτούς, ἂν πραγματικῶς ἦνε ὅμοιοι πρὸς Σέ.

51.

Μὴ νομίσῃς ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι οἱ ἐκ πρώτης ὄψεως κινήσαντες τὸ ἐνδιαφέρον Σου εἶνε πλασμένοι διὰ Σέ, διότι ἡ πεῖρα ἀποδεικνύει ὅλως τὸ ἐναντίον.

52.

Ἀλλὰ πρὸς τοὺς φίλους Σου ἔχε ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην. Χάριν αὐτῶν πράττε πᾶν ὅ,τι ἂν δύνασαι. Διότι, ὡς λέγει μὲ δίκαιον λόγον εἷς τῶν σοφῶν, ἂν ὑποτιμᾷς πᾶν ὅ,τι οἱ ἄλλοι αἰσθάνονται καὶ σκέπτονται, ἀσθενοῦσιν αἱ εὐφροσύναι καὶ θαμβοῦται ἡ δόξα. Μὴ φοβηθῇς καὶ μὴ ὑποχωρήσῃς ἐνώπιον οὐδεμιᾶς ἀπειλῆς ἢ καταφορᾶς τῆς τύχης τεινούσης νὰ Σε ἀποχωρίσῃ τῶν φίλων Σου.

53.

Ἔχε πρὸς αὐτούς, ὡς ἐρρέθη ἀνωτέρω, ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην, διότι ἄνευ ἐμπιστοσύνης οὐδέποτε δύο ἄνθρωποι δύνανται νὰ συνδεθῶσι στενῶς πρὸς ἀλλήλους. Φύλαττε δὲ ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην οὐ μόνον πᾶν τὸ ἐμπεπιστευμένον Σοι, ἀλλὰ καὶ πᾶν τὸ ἁπλῶς λεχθέν, τὸ ὁποῖον δὲν πρέπει νὰ μάθῃ πᾶς ὁ τυχών.

54.

Οὐδέποτε πρέπει ν' ἀναγινώσκῃς ξένα ἔγγραφα, ἐπιστολάς, ἡμερολόγια κτλ., τὰ ὁποῖα κατὰ τύχην εὕρες ἠνεῳγμένα ἐνώπιόν Σου.

55.

Βλέπε τοὺς φίλους Σου οὔτε πάρα πολὺ συχνά, οὔτε πάρα πολὺ σπανίως.

56.

Ὑπόσχου ὀλίγα, καὶ μάλιστα ὅσον οἷόν τε ὀλίγιστα προκειμένου περὶ μικρῶν καὶ ἀσημάντων πραγμάτων, τήρει ὅμως παρ' ὅλα τὰ ἐμπόδια τὴν ὑπόσχεσίν Σου. Μὴ βασίζεσαι ἐπὶ ὑποσχέσεων ἀνθρώπων, οὓς δὲν γνωρίζεις καλῶς.

57.

Προτιμότερον νὰ ᾖνέ τις εὔπιστος παρὰ δύςπιστος. Δὲν εἶχε δίκαιον ὁ Λαροσφουκὼ εἰπών, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἰς τὰς πράξεις καὶ τοὺς λόγους των μόνον ὁδηγὸν ἔχουσι τὸ συμφέρον.

58.

Ἡ ἀλληλογραφία εἶνε καὶ εὐάρεστος καὶ ὠφέλιμος ἐνασχόλησις. Πρέπει ὅμως νὰ ἔχῃ καὶ τὰ ὅριά της. Μὴ γράφῃς γράμματα πολλὰ χάριν ἁπλῆς μόνον φιλοφροσύνης.

59.

Δὲν ἔχεις ἀνάγκην νὰ περιφρονῇς τοὺς τυχαίους καὶ ἀναγώγους ἀνθρώπους· ἀρκεῖ μόνον ἡ πρὸς αὐτοὺς ψυχρότης Σου. Διότι καθὼς λέγει ἀνατολική τις παροιμία, τὸ ψῦχος μόνον δεσμεύει τὴν λάσπην, διὰ νὰ μὴ ῥυπάνῃ τὸν πόδα.

60.

Πρὸς τοὺς κατωτέρους Σου ἔσο μᾶλλον εὐπροσήγορος, παρὰ πρὸς τοὺς ἀνωτέρους.

61.

Ἀκολούθει τὴν γνώμην τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου, εἰπόντος ὅτι πρέπει μετὰ προσοχῆς καὶ ἕως τέλους νὰ ἀκούῃς ἕκαστον, καὶ τὸν ἀφανέστατον ἀκόμη, φλύαρον. Τοιουτοτρόπως πάντοτε ἔχεις κέρδος ἢ τὴν εὔνοιαν τοῦ ἀνθρώπου τούτου, ἢ καί τι ἐκ τῶν λεγομένων του, πάντοτε ὅμως περισσότερον, παρ' ὅσον ἐὰν ἦσο ἀφῃρημένος.

(*ἕπεται τὸ τέλος.*)

ΟΙ ΔΥΟ ΦΙΛΟΙ.

(*συνέχεια*).

— Δὲν μ' ἐνόησες καλῶς, ὑπέλαβεν ὁ φίλος μου μειδιῶν καὶ ἐξακολουθῶν νὰ ἐρυθριᾷ. Θὰ σοὶ συστήσω τὴν ζωντανὴν Μοῦσάν μου.

— Ἄ, αὐτὸ εἶνε ἄλλο! Διὰ τί ὅμως λέγεις — Μοῦσάν *μου*;

— Τώρα θὰ σοὶ τὸ ἐξηγήσω . . . Ἀλλὰ στάσου! Νά, νομίζω ὅτι ἔρχεται τώρα ἡ ἰδία . . . .

Ἔξωθεν ἠκούσθη ὁ ἐλαφρὸς θόρυβος κατεσπευσμένων βημάτων, ἡ θύρα ἠνοίχθη καὶ ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ αὐτῆς ἐπεφάνη δεκαοκταέτις νεᾶνις ποικιλόχρουν φέρουσα ἔνδυμα, μέλαν μανδήλιον περὶ τοὺς ὤμους καὶ μέλανα ψιόθινον πῖλον ἐπὶ τῆς ξανθῆς καὶ ὀλίγον ἐξωγκουμένης κόμης της. Ἅμα μὲ εἶδεν, ἐτρόμαξεν, ἠρυθρίασεν ἐξ αἰδοῦς καὶ ὠπισθοχώρησεν . . . ἀλλ' ὁ Ταρχὼφ εἶχεν ἤδη δράμει εἰς προϋπάντησίν της.

— Παρακαλῶ, εἰςέλθετε παρακαλῶ, Μοῦσα· ὁ κύριος ἐδῶ εἶνε στενὸς φίλος μου . . . . ὁ λαμπρότερος καὶ ἀθωότερος τοῦ κόσμου ἄνθρωπος. Ἔμπροσθέν του μὴ ἔχετε κἀνένα φόβον . . . . Πέτρε, εἶπε στραφεὶς πρὸς ἐμέ· ἐδῶ σοὶ συνιστῶ τὴν Μοῦσάν μου . . . τὴν δεσποινίδα Μοῦσαν Παυλίδου, τὴν καλήν μου φίλην.

Ὑπεκλίθην.

— Πῶς . . . . Μοῦσαν; ἤρχισα νὰ λέγω . . . .

Ὁ φίλος μου ἐμειδίασε.

— Δὲν γνωρίζεις λοιπὸν ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ὑπάρχει καὶ εἰς τὸν Καζαμίαν; Καὶ ἐγώ, φίλε μου, τὸ ἔμαθα, ἀφ' οὗ ἐγνώρισα τὴν ἀξιέραστον αὐτὴν δεσποινίδα. Μοῦσα! . . . . . πόσον θελκτικὸν ὄνομα! Καὶ πόσον καταλλήλως τῇ ἐδόθη!

Ὑπεκλίθην καὶ ἐκ δευτέρου πρὸ τῆς „καλῆς φίλης“ τοῦ φίλου μου. Ἀφῆκε τὴν θύραν, ἐπροχώρησεν ὀλίγα βήματα καὶ πάλιν ἐστάθη. Ἦτο πολὺ εὐειδὴς ἡ κόρη, ἀλλ' ἐγὼ δὲν συνεμεριζόμην τὴν γνώμην τοῦ Ταρχὼφ καὶ κατ' ἰδίαν μάλιστα ἐψιθύρισα: „Τί εἶδους λοιπὸν Μοῦσα εἶνε αὐτή;“

Οἱ χαρακτῆρες τῆς στρογγύλης καὶ ῥοδοχρόου μορφῆς της ἦσαν λεπτοὶ καὶ τρυφεροί. Τὸ ἀνάστημά της, τὸ κομψὸν ἀληθῶς καὶ ῥαδινόν, ἀπέπνεε σφριγῶσαν καὶ ἐλαστικὴν νεότητα. Ἀλλὰ τὴν Μοῦσαν, τὴν ἐνσάρκωσιν τῆς Μούσης ἐγώ, καὶ μετ' ἐμοῦ ἅπασα ἡ τότε νεολαία, ἐφανταζόμην ὅλως διαφορετικήν! Πρὸ παντὸς ἄλλου ἡ Μοῦσα ὤφειλε νὰ ἔχῃ μέλαιναν κόμην καὶ ὠχρὰς παρειάς! Μία ἔκφρασις τοῦ προςώπου, συγχωνεύουσα τὴν περιφρόνησιν μὲ τὴν ἀγερωχίαν — ἐν μειδίαμα, συνδυάζον τὴν πικρίαν πρὸς τὴν εἰρωνείαν — βλέμμα, πλῆρες γοητείας, καὶ ἐκεῖνο τὸ μυστηριῶδες, τὸ δαιμένιον, τὸ μοιραῖον „*κάτι*“ — ἦσαν τὰ γνωρίσματα, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν ἠδυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν τὴν Μοῦσαν, τὴν βυρωνικὴν Μοῦσαν, ἥτις κατεῖχε τότε ὅλας τὰς νεανικὰς κεφαλάς. Οὐδὲν ἐξ ὅλων τούτων εἶχον παρατηρήσει εἰς τὸ πρόςωπον τῆς νεήλυδος. Ἂν ἤμην μᾶλλον ἡλικιωμένος καὶ πλέον πεπειραμένος, πιθανὸν νὰ ἔδιδον περισσοτέραν προσοχὴν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς της: — ὀφθαλμοὺς μικροὺς καὶ κοίλους μὲ ὀλίγον ἐξωδημένα βλέφαρα, ἀλλὰ μέλανας ὡς τὸν ἀχάτην, ζωηροὺς καὶ διαυγεῖς . . . . σπάνιον τοῦτο φαινόμενον εἰς τὰς ξανθάς. Καὶ ποιητικὰς μὲν ὁρμὰς δὲν θ' ἀνεκάλυπτον εἰς τὸ βεβιασμένον καὶ οὕτως εἰπεῖν *ὁλισθηρὸν* βλέμμα της, πάντως ὅμως θ' ἀνεύρισκον τὰ γνωρίσματα εὐπαθοῦς καὶ μέχρις αὐταπαρνησίας τρυφερᾶς καρδίας . . . . ἀλλά, καθὼς εἶπον, τότε ἤμην ἀκόμη πολὺ μικρός.

Ἐξέτεινα τὴν χεῖρά μου πρὸς τὴν δεσποινίδα Μοῦσαν — αὐτὴ δὲν μοὶ ἔδωκε τὴν ἰδικήν της· δὲν παρετήρησε τὴν κίνησίν μου, ἀλλ' ἐκάθησεν ἐπὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Ταρχὼφ

προςενεχθείσης αὐτῇ ἕδρας — χωρὶς ν' ἀποθέσῃ τὸν πῖλον καὶ τὸ περιώμιόν της.

Καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα δὲν ηὐχαριστεῖτο μένουσα, καὶ ἡ παρουσία μου τὴν ἐστενοχώρει. Ἀνέπνεεν ἀτάκτως καὶ βαθέως — ὡςὰν νὰ ἤθελεν ἑκάστοτε νὰ ἀποταμιεύσῃ περισσότερον ἀέρα.

— Ἦλθον ἐδῶ, κύριε Βλαδιμῆρε, μόνον δι' ὀλίγας στιγμάς, ἤρχισε νὰ λέγῃ . . . .

Ἡ φωνή της ἦτο βαθεῖα, παράδοξον ἀποτελοῦσα ἀντίθεσιν πρὸς τὰ κοράλλινα καὶ σχεδὸν παιδικὰ χείλη της.

— . . . . . Ἡ κυρία μας κατ' οὐδένα τρόπον ἠθέλησε νὰ μοὶ παραχωρήσῃ περισσότερον τῆς ἡμισείας ὥρας. Ἐπειδὴ ἀπὸ χθὲς δὲν σᾶς εἶδον . . . . ἐνόμιζα . . . .

Διεκόπη καὶ ἔκλινε τὴν κεφαλήν. Οἱ ὑπὸ πυκνῶν καὶ χαμηλῶν ὀφρύων σκιαζόμενοι μικροί, μέλανες ὀφθαλμοί της περιεπλανῶντο ἀσταθῶς ἄνω καὶ κάτω. Οὕτω καὶ κατὰ τὰς θερμὰς ἡμέρας τοῦ θέρους συνειθίζουν μεταξὺ τῶν ξηρῶν χόρτων νὰ περιβομβῶσι μέλανες καὶ συγχρόνως λάμποντες κάνθαροι.

— Πόσον ἀξιολάτρευτος εἶσθε, ἐρασμία Μοῦσα! ἀνεφώνησεν ὁ Ταρχώφ. Μείνετε ὅμως μίαν στιγμὴν ἀκόμη . . . διὰ νὰ πίωμεν μαζῆ τοὐλάχιστον ὀλίγον τέϊον.

— Ὦ ὄχι, κύριε Βλαδιμῆρε, δὲν γίνεται. Ἀμέσως πρέπει νὰ ἐπιστρέψω.

— Ἀναπαυθῆτε τότε τοὐλάχιστον ἐπὶ μίαν στιγμήν. Μόλις μπορεῖτε νὰ πάρητε τὴν ἀναπνοήν σας . . . . εἶσθε κατάκοπος!

— Δὲν εἶμαι κουρασμένη. Ἐγὼ . . . ὄχι δι' αὐτὸ . . . μόνον διὰ νά . . . . . Δότε μοι ἓν ἄλλο βιβλίον· αὐτὸ τὸ ἐδιάβασα ὅλον.

Καὶ ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ θυλακίου της παλαιὸν φαιὸν τομίδιον μυθιστορημάτων, ἐκ τῶν ἐκδόσεων τῆς Μόσχας.

— Εὐχαρίστως, πολὺ εὐχαρίστως. Καὶ σᾶς ἤρεσεν ἡ ἱστορία; . . . εἶνε τοῦ Ῥοσλαβλέφ, προσέθηκεν ὁ Ταρχὼφ στρεφόμενος πρὸς ἐμέ.

— Ὦ ναί. Ἀλλά, νομίζω, ὁ Μιλοσλάβσκης εἶνε πολὺ καλλίτερος. Ἡ κυρία μας εἶνε πολὺ αὐστηρά. Μᾶς λέγει ὅτι ἡ ἀνάγνωσις μᾶς ἐμποδίζει εἰς τὴν ἐργασίαν. Κατὰ τὴν ἰδέαν της . . . .

— Ἀλλ' ἀπὸ τὸν Μιλοσλάβσκην πολὺ καλλίτερον βιβλίον εἶνε οἱ Ἀθίγγανοι τοῦ Πούσκιν . . . . δὲν εἶνε ἔτση, Μοῦσα; τὴν διέκοψε μειδιῶν ὁ φίλος μου.

— Ὦ βέβαια! Αὐτοὶ οἱ Ἀθίγγανοι . . . εἶπε καὶ ἐσιώπησεν ἐπὶ στιγμήν . . . Ἄ ναὶ . . . ἔχω ἀκόμη κάτι, κύριε Βλαδιμῆρε· αὔριο νὰ μὴ ἔλθητε — ξεύρετε δὰ ποῦ;

— Καὶ διὰ τί ὄχι;

— Δὲν γίνεται.

— Ἀλλὰ διὰ τί;

Ἡ Μοῦσα ἐκίνησε τοὺς ὤμους καὶ ἔπειτα, ὡςὰν νὰ τὴν ὤθησέ τις, ἐσηκώθη ἀΐφνης ἀπὸ τὴν θέσιν της.

— Καὶ ποῦ, Μοῦσα, φίλη Μοῦσα; ἠρώτησεν ὁ Ταρχὼφ ἱκετευτικῶς. Μείνατε λοιπὸν μίαν στιγμὴν ἀκόμη!

— Ὄχι, ὄχι δὲν γίνεται.

Μετὰ σπουδῆς διηυθύνθη πρὸς τὴν θύραν καὶ ἔστρεψε τὸ κλειδίον . . .

— Πάρετε τοὐλάχιστον ἓν νέον βιβλίον μαζῆ σας!

— Ἄλλην φοράν.

Ὁ Ταρχὼφ ἔτρεξε κατόπιν της, ἀλλ' αὐτὴ ἤδη εἶχεν ἐξέλθει καὶ ὀλίγον ἔλλειψεν ἡ θύρα νὰ θραύσῃ τὴν ῥῖνά του.

— Τί διαβολοκόριτσο ποῦ εἶνε! Ἀληθινὴ σαύρα! ἐψιθύρισε μὲ ἀγανάκτησιν καὶ ἐβυθίσθη εἰς σκέψεις.

Ἐγὼ ἔμεινα ἀκόμη παρ' αὐτῷ. Ἔπρεπε νὰ μάθω τί πάντα ταῦτα ἐσήμαινον. Πραγματικῶς δὲ καὶ αὐτὸς δὲν ἠθέλησε νὰ μοὶ ἀποκρύψῃ τίποτε, καὶ μοὶ διηγήθη τὴν ἱστορίαν της. Ἡ οἰκογένειά της ἦτο μέσης τάξεως καὶ αὕτη ὑπηρέτει εἰς κατάστημα . . . στολιδίων. Πρὸ τριῶν ἑβδομάδων τὴν εἶχεν ἰδεῖ πρώτην φορὰν εἰς ἓν συρμικὸν κατάστημα, ὅπου κατ' ἐντολὴν τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ διατριβούσης ἀδελφῆς του εἶχε νὰ παραγγείλῃ ἕνα πῖλον. Τὴν εἶχεν ἐρωτευθῆ ἀμέσως καὶ τὴν ἐπιοῦσαν εἶχε τὸ εὐτύχημα νὰ τὴν συναντήσῃ εἰς τὸν δρόμον καὶ νὰ συνομιλήσῃ μαζῆ της. Ἄλλως ἐφαίνετο ὅτι καὶ αὐτὸς δὲν τῇ ἦτο ἐντελῶς ἀδιάφορος.

— Σὲ παρακαλῶ μόνον νὰ μὴ νομίσῃς, προςέθηκε μετὰ ζωηρότητος . . . . μὴ θελήσῃς νὰ ὑποθέσῃς τι κακὸν περὶ αὐτῆς. Τοὐλάχιστον μέχρι τοῦδε τίποτε μεταξύ μας . . . .

— Κακὸν δὲν συνέβη, προςέθηκα συμπληρῶν τὴν φράσιν. Περὶ τούτου δὲν ἀμφιβάλλω. Ἀλλά, ἀγαπητέ μου, δὲν ἔχω ἐπίσης ἀμφιβολίαν, ὅτι τοῦτο ἀκριβῶς καὶ πολὺ σὲ λυπεῖ. Ἀλλ' ὑπομονή . . . ὅλα θὰ τακτοποιηθοῦν!

— Καὶ ἐγὼ τὸ εὔχομαι, ἐψιθύρισε μειδιῶν ὁ Ταρχώφ. Πραγματικῶς ὅμως, φίλε μου, αὐτὴ ἡ κόρη . . . σὲ διαβεβαιῶ . . . εἶνε νέος, ὅλως διόλου νέος τύπος. Δὲν τὴν παρετήρησες ἀκόμη καλά. Εἶνε τόσον ἀτίθασσος, ὦ τόσον ἀτίθασσος! . . . ἄλλως τε ἀκριβῶς ἡ ἀγριότης της αὐτὴ μ' ἀρέσει. Αὐτὸ εἶνε σημεῖον τῆς ἀνεξαρτησίας της! Ἐν συντόμῳ, φίλε μου, τὴν ἀγαπῶ ἐμμανῶς!

Ὁ Ταρχὼφ μοὶ περιέγραφεν ἀκόμη λεπτομερῶς τὸ ἀντικείμενον τῶν αἰσθημάτων του, μοὶ ἀνέγνωσε μάλιστα καὶ τὴν ἀρχὴν ἑνὸς ποιήματος μὲ τὴν ἐπιγραφήν: „ἡ Μοῦσά μου". Αἱ ἐκχύσεις τῆς καρδίας του ὅμως δὲν συνεφώνουν μὲ τὸ γοῦστό μου, καὶ δι' αὐτὸ ἔσπευσα νὰ ἐπιστρέψω οἴκαδε . . . . κρυφίως ὅμως βέβαια τὸν ἐφθόνουν.

* * *

Ὀλίγας ἡμέρας ἀργότερον ἔπρεπε νὰ διέλθω τὴν ἀγορὰν ἕνεκα ὑποθέσεως. Ἦτο Σάββατον. Πανταχοῦ ἔβριθον οἱ ἀγορασταὶ καὶ πανταχόθεν ἀντήχουν αἱ φωναὶ τῶν πωλούντων. Ἀφ' οὗ ἐτελείωσα τὰς ἀγοράς μου, ἐσκεπτόμην πῶς ταχύτερον ν' ἀπαλλαχθῶ ἀπὸ τῶν ὀχληρῶν πραγματευτῶν, ὅτε αἴφνης καὶ ἀκουσίως ἠναγκάσθην νὰ σταθῶ καὶ εἰς ἓν ὀπωροπωλεῖον παρετήρησα τὴν φίλην τοῦ φίλου μου, την δεσποινίδα Μοῦσαν! Ἠδυνάμην μόνον ἐκ τοῦ πλαγίου νὰ τὴν παρατηρήσω — ὡς δ' ἐφαίνετο, ἀνέμενέ τινα. Μετά τινας διςταγμοὺς ἀπεφάσισα νὰ τὴν πλησιάσω καὶ νὰ τῇ ὁμιλήσω. Ἀλλὰ πρὶν ἢ ἀκόμη φθάσω εἰς τὴν θύραν τοῦ ὀπωροπωλείου καὶ ἑτοιμασθῶ νὰ χαιρετήσω, αὐτὴ ἰδοῦσά με ἐτρόμαξεν, ἔτρεξε ταχέως πρός τινα γέροντα, φέροντα καστόριον ἐπενδύτην καὶ κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἀγοράζοντα μίαν λίτραν σταφίδων, καὶ ἥρπασε τὴν χεῖρά του, ὡςὰν νὰ ἐζήτει παρ' αὐτῷ καταφύγιον. Τότε ὁ γέρων ἔστρεψε πρὸς αὐτὴν τὸ πρόςωπον καὶ — φαντάσθητε τὴν ἔκπληξίν μου! — ποῖον νομίζετε ὅτι εἶδον; τὸν Πουνῖνον!

Μάλιστα αὐτὸς ἦτο! Ἰδού πάλιν ἐκεῖνοί του οἱ πεφλογισμένοι, μικροὶ ὀφθαλμοί, τὰ κρεμάμενα χείλη, ἡ κατιοῦσα καὶ τρυφερὰ ἐκείνη ῥίς του. Ὀλίγον εἶχε μεταβληθῆ κατὸ τὰ ἑπτὰ ταῦτα ἔτη, τὸ πολὺ δὲ εἶχον προςτεθῆ εἰς τὸ πρόςωπόν του περισσότεραι ῥυτίδες.

— Πουνῖνε! ἀνεφώνησα. Πῶς, δὲν μ' ἐνθυμεῖσθε πλέον;

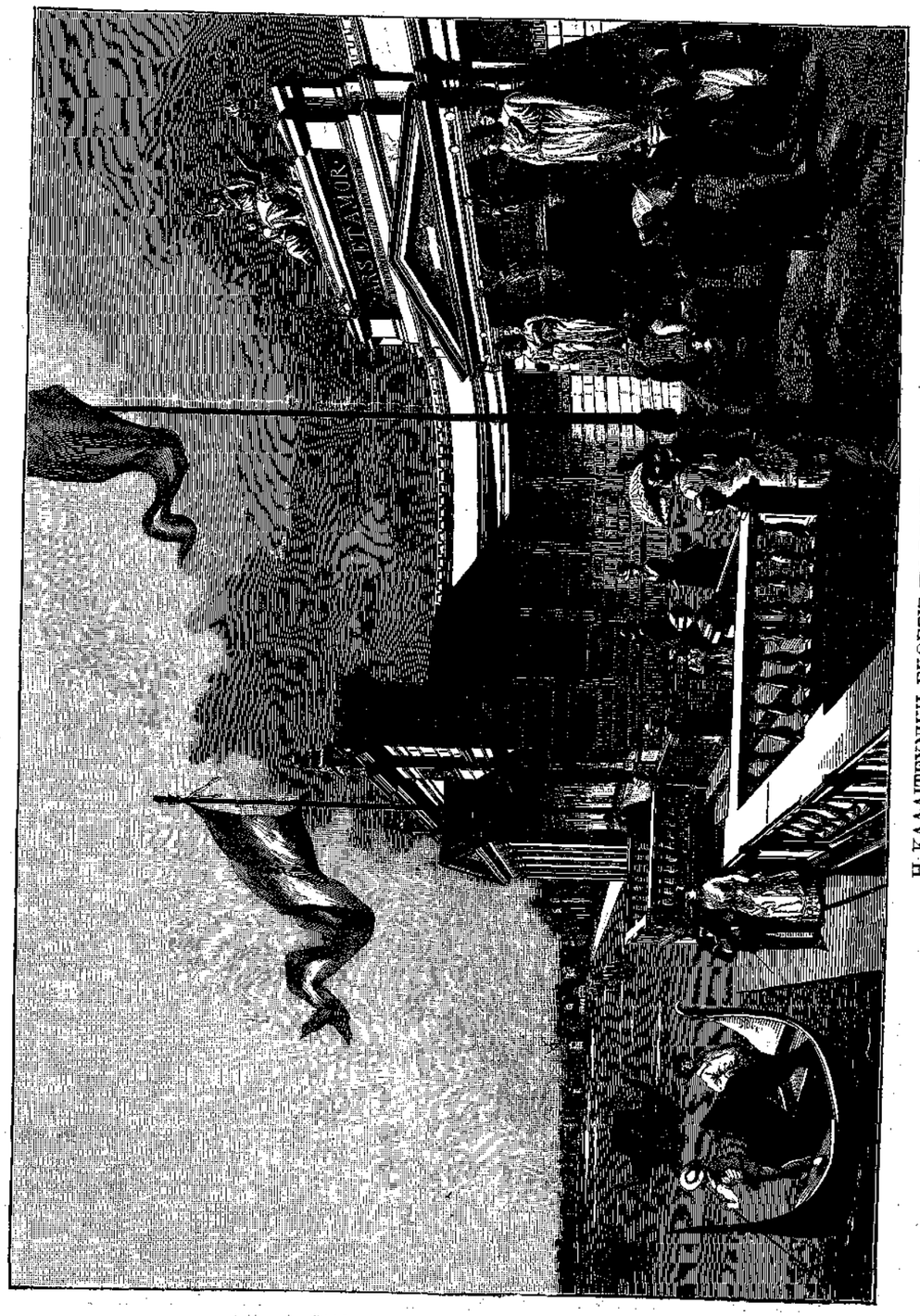

Η ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ ΕΝ ΒΕΝΕΤΙΑ.

Ο Πουνῖνος ἐξιππάσθη, ἤνοιξε τὸ στόμα του καὶ μὲ ἠτένισε μὲ ἔκθαμβα βλέμματα . . . .

— Δὲν ἔχω τὴν τιμήν, ἤρχισεν, ἀλλ' αἴφνης ἀνεφώνησε μὲ τὴν λεπτὴν φωνήν του· — Ἄ, τὸ παλληκαράκι ἀπὸ τὸ Τροΐτσκι! (οὕτως ἐκαλεῖτο ἡ ἐξοχικὴ τῆς μάμμης μου ἔπαυλις). Ἔτση δὲν εἶνε, τὸ παλληκαράκι ἀπὸ τὸ Τροΐτσκι;

Αἱ σταφίδες ἔπεσαν ἀπὸ τὰς χεῖρ ς του.

— Ἐννοεῖται, ἀπεκρίθην ἐγείρων ἀπὸ τοῦ ἐδάφους τὰς σταφίδας καὶ περιπτυσσόμενος αὐτόν.

Ἦτον ἐκτὸς ἑαυτοῦ ἐκ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς συγκινήσεως καὶ ἕτοιμος νὰ ἐκραγῇ εἰς δάκρυα. Ἔπειτα ἔλαβεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὸν πῖλον — καθ' ἣν εὐκαιρίαν παρετήρησα ὅτι ἀπὸ τοῦ κρανίου του εἶχεν ἐξαφανισθῆ καὶ τὸ τελευταῖον ἴχνος πάσης οἱαςδήποτε τριχὸς — ἐξήγαγεν ἐξ αὐτοῦ τὸ ῥινόμακτρόν του, ἐπταρνίσθη, ἔθλιψε τὸν πῖλον καὶ τὰς σταφίδας εἰς τὸ στῆθός του, ἠθέλησε τὸν πρῶτον νὰ ἐπιθέσῃ πάλιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του καὶ ἀφῆκε τὰς τελευταίας νὰ πέσουν πάλιν κατὰ γῆς . . . .

Ἀγνοῶ ὁποία ἦτον ἡ διαγωγὴ τῆς Μούσης κατὰ τὴν συνάντησιν ταύτην· προσεπάθουν νὰ μὴ τὴν ἴδω κατὰ πρόσωπον. Δὲν πιστεύω ὅτι αἰτία τῆς συγκινήσεως τοῦ Πουνίνου ἦτον ἡ μεγάλη του ἀφοσίωσις πρὸς ἐμέ, ἀλλ' ὅτι μᾶλλον ἦτο τοιαύτης φύσεως, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ὑποφέρῃ ἀπρόοπτον ἔξαφιν . . . . Αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ τὴν νευροπάθειαν τῶν ἀτυχῶν τούτων ὑποκειμένων!

— Ἐλᾶτε, ἀγαπητέ μου, ἐλᾶτε νὰ μᾶς ἰδῆτε! ἤρχισε τέλος νὰ λέγῃ. Δὲν θὰ ἐγίνατε βέβαια τώρα τόσον ὑπερήφανος, ὥςτε νὰ μὴ καταδέχεσθε νὰ ἐπισκεφθῆτε τὴν πτωχικὴν φωλεάν μας. Εἶσθε φοιτητής;

— Ἀπ' ἐναντίας. Θὰ ἔλθω μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν.

— Εἶσθε τώρα ἐλεύθερος;

— Ἐλευθερώτατος.

— Θαυμάσια! Πόσον θὰ χαρῇ ὁ κύριος Παντολέων! Σήμερα θὰ ἔλθῃ ἐνωρίτερον παρὰ τας ἄλλας ἡμέρας· καὶ αὐτὴ τὸ Σάββατον ἀπολύεται ὑπὸ τῆς Κυρίας της . . . ἀλλὰ στάσου! — συγγνώμην — τί ἀφῃρημένο κεφάλι ποῦ ἔχω! Δὲν γνωρίζετε βεβαίως ὅλως διόλου τὴν ἀνεψιάν μου; . . .

Ἔσπευσα νὰ τὸν διαβεβαιώσω, ὅτι δὲν εἶχον ἀκόμη αὐτὸ τὸ εὐτύχημα . . . .

— Αὐτὸ οἴκοθεν ἐννοεῖται! Καὶ ποῦ μπορούσατε νὰ τὴν γνωρίσετε! Μουσίκα! . . . πρέπει νὰ μάθητε, ἀγαπητέ μου, ὅτι ἡ δεσποινὶς αὐτὴ λέγεται Μοῦσα . . . καὶ αὐτὸ δὲν εἶνε ἐπίθετον, εἶνε τὸ σωστὸ βαπτιστικό της ὄνομα . . . πρόνοια τοῦ Θεοῦ! Μουσίκα, σοὶ συνιστῶ τὸν κύριον . . . κύριον . . .

— Βελοσώφ, προςέθηκα ἐγώ.

— Τὸν κύριον Βελοσὼφ λοιπόν. Λάβε, Μοῦσά μου, ὑπ' ὄψιν σου, ὅτι βλέπεις ἐμπροσθέν σου τὸν μᾶλλον ἀξιέραστον, τὸν μᾶλλον ἐξαίρετον ἀπὸ ὅλους τοὺς νέους. Ἐμὲ ἡ τύχη μ' ἔκαμε νὰ τὸν γνωρίσω, ὅταν ἦτο μικρὸν παιδίον ἀκόμη. Σὲ παρακαλῶ λοιπὸν νὰ τὸν φέρεσαι καλά!

Ἔκαμα βαθεῖαν ὑπόκλισιν.

Ἡ Μοῦσα, ἐρυθρὰ ὡς μήκων, ἔρριψεν ἐπ' ἐμὲ δύςπιστον βλέμμα καὶ ἔπειτα ἀμέσως κατεβίβασε τοὺς ὀφθαλμούς.

— Ἄ ἔτση! ἐσκέφθην· σὺ ἀνήκεις λοιπὸν εἰς ἐκείνας αἱ ὁποῖαι κατὰ τὰς κρισίμους περιστάσεις δὲν ὠχριῶσιν, ἀλλὰ ἐρυθριῶσιν . . . αὐτὸ ἡμεῖς ἂς μὴ τὸ λησμονήσωμεν!

— Ἐλᾶτε τώρα, μὴ κάμνετε ἐθιμοτυπίας — αὐτὴ δὲν εἶνε καμμιὰ κεράτσα τοῦ συρμοῦ, παρετήρησεν ὁ Πουνῖνος καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ καταστήματος εἰς τὴν ὁδόν.

Ἡ Μοῦσα καὶ ἐγὼ τὸν ἠκολουθήσαμεν.

* * *

Ἡ οἰκία, ἐν ᾗ κατῴκει ὁ Πουνῖνος ἔκειτο ἀρκούντως μακρὰν τῆς ἀγορᾶς, εἰς τὴν ὁδὸν *τῶν Κήπων*. Καθ' ὁδὸν ὁ ἄλλοτε μυήσας με εἰς τὰ μυστήρια τῆς ποιήσεως μοὶ ἀνεκοίνωσε πολλὰς λεπτομερείας περὶ τοῦ βίου του. Ἀπὸ τοῦ ἀποχωρισμοῦ μας αὐτὸς καὶ ὁ Βαβουρῖνος ἀκαταπαύστως εἶχον περιπλανηθῆ εἰς διάφορα μέρη τῆς ἀπεράντου Ῥωσσίας καὶ μόλις πρὸ ὀλίγου, πρὸ ἓξ δηλαδὴ μηνῶν, εἶχον εὑρεῖ ἐν Μόσχᾳ σταθερὸν καταφύγιον. Ὁ Βαβουρῖνος εἶχε κατορθώσει νὰ λάβῃ θέσιν γραμματέως ἐν τῷ γραφείῳ ἑνὸς πλουσίου ἐμπόρου καὶ ἐργοστασιάρχου.

— Προςοδοφόρος μὲν πολὺ δὲν εἶνε, παρετήρησεν ὁ Πουνῖνος ἀναστενάζων· πολὺς κόπος καὶ γλίσχρος μισθός . . . Ἀλλὰ τί νὰ γίνῃ; Δι' ὅλα πρέπει νὰ δοξάζωμεν τὸν Θεόν. Καὶ ἐγὼ μὲ κάτι ἀντιγραφάς, μὲ κάτι μαθήματα ποῦ δίδω πολεμῶ νὰ κερδήσω τι· ἀλλ' οἱ κόποι μου ἕως τώρα ἔμειναν χωρὶς ἀποτελέσματος. Τὸ γράψιμό μου, ἂν ἐνθυμῆσθε, εἶνε τοῦ παλαιοῦ καιροῦ, καὶ δὲν ἀρέσκει πλέον εἰς τὴν σημερινὴν γενεάν. Καὶ διὰ νὰ δίδω μαθήματα πρέπει νὰ ἔχω πρὸ πάντων καλὰ καὶ εὐπρόςωπα ἐνδύματα. Ἐκτὸς τούτου καὶ ἡ μέθοδος τῆς διδασκαλίας μου — ὅσον ἀφορᾷ τὰς ὁδηγίας μου εἰς τὴν μελέτην τῆς ἐθνικῆς μας φιλολογίας φοβοῦμαι μὴ δὲν ἦνε ἱκανὴ ν' ἀντιπαραταχθῇ πρὸς τὸν σήμερον ἐπικρατοῦντα συρμὸν . . . . καὶ ἔτση λοιπὸν κάθημαι μὲ τὸν στόμαχόν μου αἰωνίως ὑλακτοῦντα.

Καὶ ὁ Πουνῖνος ἐξερράγη εἰς τὸν ἰδιόρρυθμόν του ἐκεῖνον, ἄηχον καὶ βραγχνὸν γέλωτα. Ὥςτε εἶχε μείνει πιστὸς ὄχι μόνον εἰς τὸν προηγούμενον τοῦ γελᾷν παθητικὸν τρόπον του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν παλαιὰν συνήθειαν τοῦ νὰ κάμνῃ στίχους.

— Τὸ καινούριο, τὸ καινούριο . . . . αὐτὸ λατρεύει ὁ κόσμος ὅλος! Καὶ σεῖς — ἔχετε καὶ σεῖς ἐπίσης χάσει πᾶσαν ἐκτίμησιν πρὸς τοὺς παλαιοὺς θεοὺς καὶ συνωμόσει μὲ τοὺς νέους;

— Καὶ σεῖς, κύριε Πουνῖνε, θαυμάζετε ἀκόμη τὸν Χερασκώφ;

Ὁ Πουνῖνος ἐστάθη καὶ ὕψωσεν ἀμφοτέρους τοὺς βραχίονας εἰς τὸν ἀέρα.

— Πάρα πολύ, κύριέ μου! Πά . . . ρα πολ . . . λύ!

— Καὶ δὲν διαβάζετε λοιπὸν τὸν Πούσκιν; . . . Δὲν σᾶς ἀρέσει μήπως αὐτός;

Ὁ Πουνῖνος ὕψωσε πάλιν τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν.

— Τὸν Πούσκιν; Ὁ Πούσκιν εἶνε ὄφις, κρυμμένος ὑπὸ τὰ πράσινα χόρτα . . . . καὶ ἔχων φωνὴν ἀηδόνος!

Οὕτω συνομιλοῦντες ἐπροχωροῦμεν ὑπεράνω τῶν ἀνωμάλων πεζοδρομίων τῆς λευκολιθώδους πόλεως Μόσχας. Ἐν σιωπῇ μᾶς συνώδευεν ἡ Μοῦσα· ἀλλὰ δὲν περιεπάτει εἰς τὸ μέσον ἀμφοτέρων, ἀλλ' εἰς τὸ ἄλλο πλευρὸν τοῦ Πουνίνου. Ὅταν δὲ ὁμιλῶν τὴν ἀπεκάλεσα ἀνεψιάν του, τὸν εἶδον ὅτι ἐταράχθη ὀλίγον, ἔξεσε τὸ οὖς του καὶ μοὶ διηγήθη ψιθυρίζων, ὅτι τῇ ἔδωκε τὸ ὄνομα τοῦτο — καταχρηστικῶς, διότι δὲν ἦτο συγγενής του, ἀλλ' ὀρφανή, τὴν ὁποίαν ὁ Βαβουρῖνος ἐν τῇ πόλει Βορονέσῃ συνέλεξεν ἀπὸ τὴν ὁδὸν καὶ τὴν ἀνέθρεψε, καὶ ὅτι αὐτός, ὁ Πουνῖνος, εὐχαρίστως θὰ τὴν ἀπεκάλει θυγατέρα του, ἐπειδὴ τὴν ἠγάπα τόσον, ὅσον καὶ ἂν ἦτο πραγματικὴ θυγάτηρ του.

Καίτοι ὁ Πουνῖνος ὡμίλει μὲ χαμηλὴν φωνήν, ἐν τούτοις δὲν ἠδυνάμην ν' ἀμφιβάλλω, ὅτι ἡ Μοῦσα ἐνόει καλῶς πᾶν ὅ,τι μοὶ ἀφηγεῖτο· πλέον ἢ ἅπαξ τὴν εἶδον ν'

ἀλλάξῃ χρῶμα, εἰς τοὺς χαρακτῆράς της εἶδον ἐναλλὰξ ζωγραφουμένην τὴν ἀγανάκτησιν, τὴν στενοχωρίαν καὶ την ἐντροπήν· τὰ βλέφαρά της καὶ αἱ ὀφρῦς, τὰ χείλη καὶ οἱ λεπτοφυεῖς μυκτῆρές της, καὶ ὅλον ἐν γένει τὸ πρόςωπόν της κατελήφθησαν ὑπὸ σπασμωδικῶν κινήσεων. Ὅλα ταῦτα τὰ ἔβλεπον μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν, περιέργειαν καὶ θυμηδίαν·

* * *

Τέλος ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πενιχρὰν τοῦ Πουνίνου κατοικίαν. Καὶ πραγματικῶς πολὺ πενιχρὰ ἦτον ἡ φωλεὰ αὕτη. Εὑρίσκετο ἐν τινι μικρᾷ, σχεδὸν κατακεχωσμένῃ καὶ μονοστέγῳ οἰκίᾳ μὲ στέγην σχιζοσκεπῆ καὶ τέσσαρα μικρὰ καὶ θαμβὰ παράθυρα εἰς τὸ μέτωπον. Πρὸ αὐτῶν καὶ εἰς τοὺς τοίχους ἐκρέμαντο δέκα ἕως δώδεκα μικρὰ ξύλινα κλωβία μετὰ κορυδαλῶν, καναρινίων, ἀκανθυλλίδων καὶ πρασίνων σπίνων.

— Οἱ ὑπήκοοί μου! εἶπε μὲ περιπαθῆ ἔκφρασιν ὁ Πουνῖνος δεικνύων αὐτοὺς διὰ τοῦ δακτύλου.

Μόλις εἴχομεν εἰςέλθει εἰς τὸν οἰκίσκον καὶ μόλις ὁ Πουνῖνος εἶχε διατάξει τὴν Μοῦσαν νὰ μᾶς παρασκευάσῃ τὸ τεῖον, ἰδοὺ ἐμφανίζεται καὶ ὁ Βαβουρῖνος. Εἶχε γηράσει πολὺ περισσότερον τοῦ Πουνίνου, ἂν καὶ τὸ βάδισμά του εἶχε μείνει σταθερὸν καὶ ἡ ἔκφρασις τοῦ προςώπου του ἐν γένει δὲν εἶχε μεταβληθῆ· εἶχε γίνει ὅμως πολὺ ἰσχνότερος, ἡ ῥάχις του ἐπαισθητῶς εἶχε κυρτωθῆ, αἱ παρειαὶ ἦσαν συμπεπτωκυῖαι καὶ ἡ πυκνὴ καὶ μέλαινα κόμη του ἐδείκνυεν ἤδη μᾶλλον φαιὸν χρῶμα. Δὲν μὲ ἀνεγνώρισεν ἀμέσως καὶ δὲν ἐξέφρασε πάρα πολλὴν χαράν, ὅταν ὁ Πουνῖνος τῷ εἶπε τὸ ὄνομά μου· οὔτε κἂν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν του ἐμειδίασε — μόλις δ' ἔνευσε διὰ τῆς κεφαλῆς. Εἶτα μὲ ἠρώτησεν, ἂν ἡ μάμμη μου ἔζῃ ἀκόμη, καὶ τοῦτο μὲ λίαν ξηρὸν καὶ ψυχρὸν τρόπον, ὡςὰν ἤθελε νὰ εἴπῃ: „Δὲν μὲ ἐκπλήττεις μὲ τὴν εὐγενῆ σου ἐπίσκεψιν· δὲν τὴν εὑρίσκω κολακευτικὴν καθόλου.“ Ὁ δημοκράτης εἶχε μείνει δημοκράτης.

Ἡ Μοῦσα ἐπέστρεψεν ἀκολουθουμένη ὑπὸ ἀναπήρου γραίας ὑπηρετρίας, φερούσης οὐχὶ λίαν καθαρὰν μηχανὴν τοῦ τεΐου. Ὁ Βαβουρῖνος ἐκάθησε παρὰ τὴν τράπεζαν, ἐστήριξε τὴν κεφαλὴν διὰ τῶν χειρῶν του καὶ ἤρχισε νὰ περιφέρῃ εἰς τὸ δωμάτιον τὰ καταπεπονημένα βλέμματά του. Μετὰ τὸ τεῖον ὅμως ἔγινεν ὁμιλητικός. Ἀπεδείχθη δὲ τότε, ὅτι δὲν ἦτο εὐχαριστημένος μὲ τὴν θέσιν του.

— Βάναυσος χωριάτης, ὄχι ἄνθρωπος! ἔλεγε περὶ τοῦ προϊσταμένου του. Οἱ κατώτεροί του δὲν εἶνε ἄλλο δι' αὐτὸν παρὰ . . . σκουπίδια! Καὶ ὅμως πρὸ ὀλίγου ἀκόμη ἦτο καὶ ὁ ἴδιος χωρικός. Ἐπάνω εἰς τὸ μέτωπόν του εἶνε γραμμένη — ἡ ὠμότης καὶ ἡ φιλοχρηματία. Τόσα πλέον δὲν ὑποφέρει τις οὔτε εἰς τοὺς ὄνυχας ἑνὸς ὑπαλλήλου τῆς Κυβερνήσεως! Συγχρόνως δὲ τὸ ἐδῶ ἐμπόριον μόνην βάσιν του ἔχει τὴν ἀπάτην καὶ διὰ τῆς ἀπάτης μόνον διατηρεῖται!

Κατὰ τὰς ὀλίγον εὐχαρίστους ταύτας ἐκχύσεις ὁ Πουνῖνος ἀνεστέναζε μελαγχολικῶς καὶ ἐπεκύρονε τὰ παράπονα τοῦ προστάτου του διὰ τῆς κεφαλῆς, κινῶν αὐτὴν ὁτὲ μὲν ἀπὸ τῶν ἄνω πρὸς τα κάτω, ὁτὲ δὲ ἐκ δεξιῶν πρὸς τ' ἀριστερά. Ἡ Μοῦσα ἐξηκολούθει ἰσχυρογνωμόνως νὰ σιωπᾷ. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὴν ἐβασάνιζεν ἡ σκέψις, ἂν ἐγὼ ἤθελον σιωπήσει ἢ ἤθελον φλυαρήσει, καὶ ἄν, σιωπήσας, δὲν εἶχον κακὰς προθέσεις . . . Διαρκῶς ἔβλεπον ὑπὸ τὰς ὀφρῦς ν' ἀστράπτουσιν οἱ μέλανες, διαπεραστικοὶ καὶ ἀνήσυχοι ὀφθαλμοί της. Μίαν φορὰν μόνον μὲ παρετήρησεν, ἀλλὰ τόσον προςεκτικῶς, τόσον διαπεραστικῶς — μοχθηρῶς σχεδόν, ὥςτε ἐγὼ ἐξιππάσθην. Ὁ Βαβουρῖνος σπανίως τῇ ἀπέτεινε τὸν λόγον, ὁσάκις ὅμως ἔλεγέ τι πρὸς αὐτήν, ᾐσθάνετό τις ἐκ τῆς φωνῆς του μίαν σκοτεινήν, πᾶν ἄλλο ἢ πατρικὴν τρυφερότητα.

Ἀπ' ἐναντίας ὁ Πουνῖνος ἀκαταπαύστως περιεποιεῖτο τὴν Μοῦσαν. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τοῦτον αὐτὴ δυςαρέστως ἀπεκρίνετο. Μοὶ ἔκαμεν ἐντύπωσιν, ὅτι ὁ Πουνῖνος τὴν ὠνόμαζε „*χιονάκι*“ του, „ἀγριονυφίτσα“ του.

— Διὰ τί τῇ δίδετε τόσον παράξενα ἐπίθετα; ἠρώτησα.

Ὁ Πουνῖνος ἐγέλασε.

— Διότι εἶνε τόσον ψυχρὰ πρὸς ἡμᾶς, ἀπήντησε.

— Αὐτὸ εἶνε πολὺ φρόνιμο ἐκ μέρους της, εἶπεν ὁ Βαβουρῖνος· ἔτση πρέπει εἰς μίαν νέαν κόρην.

— Πολὺ καλὰ 'μπορούσαμε νὰ τὴν ὀνομάσωμε καὶ οἰκοκυρά μας, ἀνεφώνησεν ὁ Πουνῖνος — δὲν εἶν' ἔτση, Παντολέον;

Ὁ Βαβουρῖνος ἐσκυθρώπασεν, ἡ δὲ Μοῦσα ἔστρεψεν ἀλλοῦ τὸ πρόςωπον. Ἐγὼ δὲ οὐδὲν εἶχον ἐννοήσει τότε ὑπὸ τὸν ὑπαινιγμὸν τοῦτον.

Οὕτω παρῆλθον δύο ὧραι . . . ὄχι δὰ καὶ πολὺ εὐχάριστοι, ἂν καὶ ὁ Πουνῖνος παντοιοτρόπως ἐπροθυμοποιεῖτο νὰ ψυχαγωγήσῃ τὴν ἀξιότιμον συναναστροφήν. Μεταξὺ ἄλλων λοιπὸν ὑπῆγε καὶ ἐστάθη πρὸ ἑνὸς των κλωβίων, ἤνοιξε τὴν θυρίδα καὶ διέταξε:

— Ἐπὸ „Θόλο“ ἐπάνω σύ, καὶ μίαν συναυλίαν δωρεάν!

Καὶ ἐν τῷ ἅμα ἐξεπέταξεν ἐν καναρίνιον καὶ ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ „θόλου“, δηλαδὴ ἐπὶ τοῦ φαλακροῦ κρανίου τοῦ Πουνίνου καὶ ἤρχισε, πτερυγίζον καὶ περιστρεφόμενον, νὰ ᾄδῃ ὅλαις δυνάμεσι. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς συναυλίας ὁ Πουνῖνος δὲν ἐκινήθη, ἀλλὰ μόνον ἐμμμεῖτο διὰ τοῦ δακτύλου τὸν ῥυθμὸν καὶ ἐκάμμυε τοὺς ὀφθαλμούς. Δὲν ἠδυνήθην νὰ κρατήσω τὸν γέλωτά μου, ἀλλ' οὔτε ὁ Βαβουρῖνος οὔτε ἡ Μοῦσα μ' ἐμμήθησαν.

(*ἕπεται συνέχεια.*)

Η ΚΑΚΟΚΑΙΡΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΔΑΣΗ.

Ποσάκις παραπονούμεθα διὰ τὸν κακὸν καὶ ἄθλιον καιρόν! Καὶ ὅμως αἱ λέξεις κακὸς καιρὸς ἔχουσι ποικίλην ἔννοιαν. Ἐν τῇ τροπικῇ Ἀφρικῇ, ὅπου αἱ βροχαὶ εἶνε περιοδικαί, ἡ ῥαγδαία βροχὴ σημαίνει καλοκαιρίαν. Ὅταν οἱ κάτοικοι τῆς Βαρβαρίας καὶ τοῦ Ἀλγερίου ἔρχωνται εἰς Γαλλίαν καὶ πρώτην φορὰν βλέπωσι τὰ ῥεῖθρα τοῦ Ῥοδανοῦ, καταλαμβάνονται ὡς ὑπὸ μαγείας καὶ ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους ἵστανται ἐπὶ τῶν γεφυρῶν ἀτενίζοντες πρὸς τα κύματα τοῦ ποταμοῦ. Ἐν τῇ πατρίδι των τὸ γλυκὺ ὕδωρ πληρόνεται διὰ χρυσοῦ, ἐν δὲ τῇ Εὐρώπῃ τὸ πολύτιμον τοῦτο ἀγαθὸν ῥέει ἀνωφελῶς πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς καλλιτεχνίας τῶν Ἀράβων εὑρίσκει τις τοὺς πίδακας καὶ τὰς κρήνας ὡς ἀπαραίτητον κόσμον τῶν ἀρχιτεκτονικῶν ἔργων τοῦ λαοῦ τούτου, ἐπειδὴ το φλοίσβησμα

τοῦ ὕδατος εἶνε ἡ γλυκυτέρα καὶ μελῳδικωτέρα μουσικὴ διὰ τὸ οὖς τοῦ τέκνου τῆς ἐρήμου.

Ἡ Εὐρώπη δὲ τὸν πολιτισμόν της ὀφείλει πρὸ παντὸς εἰς τὴν „κακοκαιρίαν", ἤτοι εἰς τὰς καθ' ὅλον τὸ ἔτος πιπτούσας βροχάς. Ὅστις δὲ ἤθελε θεωρήσει λίαν τολμηρὰν τὴν συνάφειαν ταύτην μεταξὺ πολιτισμοῦ καὶ τῶν μὴ περιοδικῶν βροχῶν, ἂς ἐνθυμηθῇ πρὸς στιγμὴν τὴν Κίναν. Ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἀνεπτύχθη ὁ πολιτισμὸς ἄνευ ξένης βοηθείας καὶ ξένων γνώσεων. Κατὰ τὸν 8ον αἰῶνα εἶχε προκαλέσει τὸν θαυμασμὸν τῶν Ἀράβων, ὧν ἡ ἀνάπτυξις καὶ τον βάμβακα κτλ. Οὐδεὶς θὰ ἐκπλαγῇ ἐκ τῶν πλεονεκτημάτων τῆς μαθηματικῆς ταύτης τοποθεσίας, ὅστις δύναται νὰ ὑπολογίσῃ τὰς συνεπείας, ἐὰν ἡ Μεσόγειος θάλασσα μετετοπίζετο βορειότερον, οὕτως ὥστε αἱ στῆλαι τοῦ Ἡρακλέους νὰ κῆνται ὅπου σήμερον κεῖται ὁ Καλαίσιος Πορθμός. Ἡ βόρειος Εὐρώπη θὰ μετέπιπτεν εἰς τὴν ζώνην τῶν χειμώνων ἄνευ βροχῆς.

Ὑπερήφανοι οἱ Εὐρωπαῖοι διὰ τὰς γνώσεις καὶ τὰς ἐπιστήμας των, διὰ τὴν δύναμιν καὶ τὸ κράτος των, διὰ τὰς τέχνας καὶ τὴν βιομηχανίαν, τὰς σχολὰς καὶ τὴν παιδείαν

ΘΑΛΑΣΣΑ ΤΡΙΚΥΜΙΩΔΗΣ.

τότε ἦτο σχεδὸν ανωτέρα τῆς τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῶν ἄλλων Εὐρωπαίων. Ἀλλ' ἡ Κίνα δὲν κατέχει πλέον προφυᾶ γεωγραφικὴν θέσιν, διότι κεῖται απομεμονωμένη ἀπὸ τῆς λοιπῆς Ἀσίας καὶ ἀπομεμονωμένη ἠναγκάσθη ν' ἀναπτυχθῇ.

Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν φυσικῶν της ἀρετῶν ἡ Εὐρώπη ἔχει καὶ ἄλλα πλεονεκτήματα ὡς ἐκ τῆς μαθηματικῆς θέσεώς της, διότι πρὸς βορρᾶν μὲν ἐκτείνεται μέχρι τῆς ζώνης, ὅπου βρέχει καθ' ὅλας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, πρὸς νότον δὲ φθάνει μέχρι τοῦ σημείου, ὅπου οἱ χειμῶνες εἶνε βροχεροί. Οὕτω δ' εὑρίσκομεν ἐν τῇ βορείῳ Εὐρώπῃ κτηνοτροφίαν, ἐν δὲ τῇ νοτίῳ τὴν ἐλαίαν, ἐν τῇ βορείῳ δάση πυκνὰ καὶ λόχμας, ἐν δὲ τῇ νοτίῳ αἰωνίως χλοάζοντα ἄλση, ἐν τῇ βορείῳ δημητριακοὺς καρπούς, ἐν δὲ τῇ νοτίῳ την ὄρυζαν των δὲ πρέπει νὰ λησμονήσωσιν, ὅτι πάντα ταῦτα δὲν εἶνε ἰδικόν των μόνον ἔργον. Καὶ ναὶ μὲν τὴν ὕπαρξιν πεπολιτισμένων κοινωνιῶν ὀφείλομεν πρωτίστως εἴς τινας λαους καὶ χρόνους, οὐ μικρὸν ὅμως συνέβαλεν εἰς τὴν θεμελίωσιν αὐτῶν καὶ ἡ ἐπίκουρος τῆς φύσεως χείρ. Ἐὰν οἱ Ἄριοι ἐν Εὐρώπῃ δὲν εἶχον „κακὸν καιρὸν" καὶ δὲν εὕρισκον πυκνὰ καὶ ἀπέραντα δάση, ἤτοι ἐὰν δὲν εἶχον ἐν αὐτοῖς καὶ δι' αὐτῶν τὰ μέσα ὅπως προφυλαχθῶσιν ἀπὸ τοῦ πρώτου, νὰ κτίσωσι καλύβας καὶ νὰ θερμάνωσιν αὐτάς, δὲν ἤθελεν ἀφυπνισθῇ το ἐφευρετικὸν των πνεῦμα καὶ δὲν ἤθελεν ἀναπτυχθῇ τόσον, ὥστε τὴν σήμερον πᾶν τὸ γινόμενον νὰ θεωρῶμεν ὡς ἀφ' ἑαυτοῦ ἐννοούμενον· ἡ φαντασία των δὲν θ' ἀνεπτεροῦτο καὶ δὲν θὰ ἵπτατο εἰς σφαίρας αἰθερίας, ἐὰν ἦσαν ἠναγκασμένοι ν' ἀγωνίζωνται κατὰ τοῦ ἐκ πείνης θα-

νάτου· αἰωνίως θηρεύοντες καὶ καταπονούμενοι δὲν θὰ εἶχον καιρὸν νὰ ποιῶσι θρησκευτικοὺς ὕμνους καὶ νὰ τελειοποιῶσι την γλῶσσάν των Ἐν τῇ φυσιογνωμικῇ τῶν δασῶν („Ἀπόψεις τῆς Φύσεως") ὁ Ἀλέξανδρος Οὐμβόλδος λέγει τὰ ἑξῆς: „Ἡ γνῶσις τοῦ φυσικοῦ χαρακτῆρος διαφόρων χωρῶν στενώτατα συνδέεται πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ τοῦ πολιτισμοῦ του. Διότι ὅσον καὶ ἂν ἡ ἀρχὴ τοῦ πολιτισμοῦ τούτου δὲν καθορίζεται ὑπὸ φυσικῶν ἐπιρροῶν, ἡ πορεία τοὐλάχιστον αὐτοῦ, ὁ χαρακτὴρ τοῦ λαοῦ καὶ ἡ φαιδρὰ ἢ μελαγχολικὴ τῶν ἀνθρώπων διάθεσις ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῆς φύσεως τοῦ κλίματος καὶ τῶν μεταβολῶν αὐτοῦ. Ὁπόσην ἐπίδρασιν ἐξήσκησεν ὁ οὐρανὸς τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῶν κατοίκων της! Πόσον ἐνωρὶς ἐξωκειώθησαν πρὸς τὴν χάριν καὶ τὴν λεπτότητα τῶν αἰσθημάτων οἱ λαοί, οἵτινες ἐνεκατεστάθησαν μεταξὺ Εὐφράτου, Ἅλυος καὶ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους! Καὶ ὅταν πάλιν ἡ Εὐρώπη μετέπεσεν εἰς τὴν ἐξαγρίωσιν καὶ βαρβαρότητα, θρησκευτικὸς δ' ἐνθουσιασμὸς ἤνοιξε τὰς πύλας τῆς ἱερᾶς Ἀνατολῆς, δὲν ἔφερον οἱ πρόγονοί μας ἐκ τῶν εὐκράτων ἐκείνων κοιλάδων ἡπιώτερα πάλιν καὶ ἁβρότερα ἤθη; Τὰ ποιητικὰ τῶν Ἑλλήνων ἔργα καὶ τὰ ἄξεστα ἄσματα τῶν ἀγρίων λαῶν ἐδανείσθησαν κατὰ μέγα μέρος τὸν χαρακτῆρά των ἐκ τῆς μορφῆς τῶν φυτῶν, τῶν κοιλάδων καὶ τῶν ὀρέων, ἅτινα περιεκύκλουν τοὺς ποιητάς, καὶ ἐκ τῆς πνοῆς τοῦ ἀέρος, ἐν ᾧ ἔζων καὶ ἀνέπνεον. Καὶ διὰ νὰ λάβωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς ὡς παράδειγμα, τίς δὲν καταλαμβάνεται ὑπὸ ἄλλων αἰσθημάτων εἰς τὸ βάθος πυκνοῦ καὶ σκοτεινοῦ δάσους, καὶ ὑπὸ ἄλλων ἐπὶ λόφου ἀραιὰς φέροντος ἐλάτας, ἢ ἐπὶ ἐκτεταμένου λειμῶνος, ὅπου ὁ ἄνεμος ψιθυρίζει ὑπὸ τὸ τρέμον φύλλωμα μονήρους καὶ ὑψηλοῦ δένδρου; Ἡ ἐπιρροὴ τοῦ φυσικοῦ κόσμου ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ, ἡ μυστηριώδης συνάφεια μεταξὺ αἰσθητοῦ καὶ ὑπεραισθητοῦ παρέχει εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φύσεως ἰδιάζοντα θέλγητρα, τὸ ὑποῖα ὀλίγον κατενοήθησαν.

1. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ. Ἐξ ἀθηναϊκῆς φωτογραφίας (ἐν σελ. 145).

2. Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΠΡΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΩΝ ΑΥΤΟΥ (ἐν σελ. 149). Κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Ernst van den Kerkhoven.

3. Η ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ ΕΝ ΒΕΝΕΤΙΑ (ἐν σελ. 153). Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Μαΐου ἡ Βενετία ἐτέλεσεν ἑορτάς, οἵας ἀπὸ πολλοῦ δὲν εἶχον ἰδεῖ οἱ κάτοικοί της. Μεγαλοπρεπῆ καὶ λάμπουσαν περιβολὴν εἶχεν ἐνδυθῆ ἡ νύμφη τοῦ Ἀδρία. Κατὰ μῆκος τῆς προκυμαίας τῶν Σκλαβήνων ἀπὸ τῶν βασιλικῶν μέχρι τῶν δημοσίων κήπων εἶχον τεθῆ ὑψηλὰ ἰκρία ἐν εἴδει δένδρων, ἀπὸ τῶν κλάδων τῶν ὁποίων ἐκρέμαντο ἀπειράριθμοι λυχνίσκοι. Ἅπασαι αἱ γέφυραι ἦσαν πολυτελῶς κεκοσμημέναι καὶ ἐκ τῶν παραθύρων καὶ τῶν ἐξωστῶν ἐκυμάτιζον σημαῖαι, τάπητες καὶ μεταξωτὰ ὑφάσματα. Τὸ βασιλικὸν τῆς Ἰταλίας ζεῦγος εὑρίσκετο ἐν τῇ πόλει, ὅπως παραστῇ εἰς τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ μεγάλου ἀνδριάντος τοῦ Βίκτωρος Ἐμμανουὴλ καὶ συγχρόνως εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς Καλλιτεχνικῆς Ἐκθέσεως. Ἡ ἡμετέρα εἰκὼν παριστάνει τὸ ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Ἐρρίκου Τρεβιζάντου ἀνεγερθὲν μεγαλοπρεπὲς τοῦτο μέγαρον, ἐν ᾧ τὰ ἔργα τῆς τέχνης εὑρίσκονται ἐκτεθειμένα. Κεῖται εἰς τοὺς λεγομένους δημοσίους κήπους (Giardini publice) καὶ σχηματίζει τρίγωνον, τὸ ὁποῖον ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁρίζεται ὑπὸ τῆς διώρυγος τοῦ ἁγίου Ἰωσήφ, ἀφ' ἑτέρου ὑπὸ τοῦ κήπου καὶ ἡ τρίτη πλευρὰ ἐκτείνεται κατὰ μῆκος ἑνὸς ὀχετοῦ. Ὅλον τὸ οἰκοδόμημα ἔχει 7500 τετραγωνικῶν μέτρων ἐμβαδὸν καὶ ἔμπροσθεν σχηματίζει ἡμικύκλιον, διαιρούμενον εἰς δύο ὑπὸ τῆς κυρίας εἰσόδου. Ἔμπροσθεν αὐτῆς ἐκτείνεται ἐξώστης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου μετὰ πλατυτάτης ἀποβάθρας. Τὸ μέρος τοῦτο ἀκριβῶς φαίνεται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ εἰκόνι. Ἡ δευτέρα εἴσοδος εὑρίσκεται εἰς τὴν πρὸς τον κῆπον ἐστραμμένην πρόσοψιν τοῦ κτιρίου τῆς Ἐκθέσεως. Ἡ θέσις τοῦ μεγάρου εἶνε ἀπαράμιλλος, καθότι ἐξ αὐτοῦ βλέπει τις μέγα μέρος τῆς πόλεως καὶ τὰ περιβρέχοντα αὐτὴν κυανᾶ τῆς θαλάσσης ὕδατα.

4. ΘΑΛΑΣΣΑ ΤΡΙΚΥΜΙΩΔΗΣ (ἐν σελ. 156). Ἐκ τῶν ἐν τῇ *Βιβλιοθήκῃ* τοῦ παρόντος τεύχους μνημονευομένων *Θαλασσινῶν* τοῦ Ἀντ. Σπηλιωτοπούλου ἀποσπῶντες παραθέτομεν ἐνταῦθα τὸ ἑξῆς ποίημα:

Μὴ σὲ φοβίζει ἡ θάλασσα, τὸ κῦμα μὴ φοβᾶσαι,
Ἔλα, χρυσέ μου ἀδελφέ, μ' ἐμὲ νὰ τὸ περάσῃς,
Ἀπείρακτος μέσ' 'ς τὴ θερμὴ τὴν ἀγκαλιά μου θᾶσαι
Καὶ 'ς τὴ στερνὰ τὴν ποθητὴ ὀγλήγωρα θὰ φθάσῃς.

Ἂν εἶν' ἡ θάλασσα πλατειά, ἀπέραντη, μεγάλη,
Αν ἔχῃ κύματα βουνά, ἂν φοβερὰ μουγγρίζῃ,
Ἔχει καὶ κάλλη περισσὰ μέσ' 'ς τὴν ἀνεμοζάλη
Καὶ μέσα της τὸν ἄπειρο τὸ ναύτη τὸν ἀντρίζει.

Ὦ! τί χαρὰ τὰ κύματα νὰ βλέπῃς 'ς τὴ θωριά σου
Ὁλόγυρα νὰ τρέχουνε γιὰ νὰ σὲ καταπιοῦνε,
Καὶ σὺ νὰ χαίρεσαι μ' αὐτά, 'ς τὴν ἄφοβη ματιά σου
Νὰ χώνωνται ὡσὰν καπνός, 'σὰν τὸν ἀφρὸ νὰ σβοῦνε!

Κ' ἐκεῖ ποῦ μόνο θάλασσα καὶ οὐρανο κυτάζεις
Ξάφνου νὰ βλέπῃς τὰ νησιὰ μπροστά σου νὰ πετιοῦνται,
Κι' ἀπ' τὴ χαρὰ ἀμίλητος νὰ μένῃς, νὰ θαυμάζῃς,
Καὶ ἡ φορτούναις μονομιᾶς 'ς αὐτὰ νὰ λησμονιοῦνται

Κι' ὅταν ἀγέρας μιὰ φορὰ σὲ φέρῃ 'ς τὸ λιμάνι
Κι' ἀπὸ τοὺς κόπους τοὺς πολλοὺς γιὰ πάντα ἡσυχάσῃς,
Σὰν τὸ ταξεῖδι θυμηθῇς, γιὰ σένα τοῦτο φτάνει,
Ἂν 'πῇς ὅτι ταξίδευσες χωρὶς καὶ νὰ θειλιάσῃς.

Μὴ σὲ φοβίζει ἡ θάλασσα, τὸ κῦμα μὴ φοβᾶσαι,
Ἔλα, χρυσέ μου ἀδελφέ, μ' ἐμὲ νὰ τὸ περάσῃς,
Ἀπείρακτος μέσ' 'ς τὴ θερμὴ τὴν ἀγκαλιά μου θᾶσαι
Καὶ 'ς τὴ στερνὰ τὴν ποθητὴ ὀγλήγωρα θὰ φθάσῃς.

Δεινός, φαίνεται, ἐπικρατεῖ λιμὸς ἐν τῇ Μ. Ἀσίᾳ, ἀφ' οὗ εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς γερμανικὰς ἐφημερίδας ἀναγινώσκομεν ἐκθέσεις περὶ τῆς ἐκεῖ ἐπελθούσης σιτοδείας καὶ παρανέσεις, ὅπως ὡς τάχιστα οἱ δυνάμενοι προσέλθωσιν ἐπίκουροι τῶν πασχόντων κατοίκων. Τὴν μεγίστην δὲ καταστροφὴν ὑπέστη ἡ ἐπαρχία τῶν Ἀδάνων, ἧς ὁ πληθυσμὸς ὑφίσταται τὰ πάνδεινα ὡς ἐκ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου Εἰς τὸν πρόεδρον τῆς ἐν Κωνῃπόλει ἑδρευούσης ἀμερικανικῆς ἑταιρίας ἐστάλη γράμμα ὑπό τινος κυρίου Μοντγκομερύ, ἐν ᾧ λέγεται ὅτι εἰς ἀπόστασιν 20 μιλίων πέριξ τῶν Ἀδάνων οὐδεὶς ὑπάρχει ἀγρὸς καὶ ὅτι ἡ ἀνομβρία καὶ ξηρασία κατέστρεψε πᾶν εἶδος δημητριακῶν καρπῶν καὶ ἀπεξήρανε καὶ αὐτὴν τὴν χλόην τῶν λειμώνων. Ὡς ἐκ τούτου μέγα μέρος τῶν κτηνῶν κατεστράφη, τὰ δ' ὀλίγα ἐπιζήσαντα μετενέχθησαν πρὸς τὰ ὀρεινὰ μέρη. Ἀλλὰ καὶ ἡ συγκομιδὴ τοῦ βάμβακος, ἀποτελοῦσα τὸ κυριώτερον τῆς ἐπαρχίας προϊὸν καὶ ἀποφέρουσα ἐτήσιον εἰσόδημα ἄνω τῶν 800,000 τουρκικῶν λιρῶν, τέλεον σχεδὸν ἐξεμηδενίσθη. Τὰ τρόφιμα ἐξηντλήθησαν, ἐξηντλήθη δὲ καὶ τὸ χρῆμα καὶ ἑπομένως οὔτε ἐργασία ὑπάρχει, οὔτε ἄλλη τις ἐνασχόλησις διὰ τοὺς πεινῶντας. Ὑπὲρ τὰς 100,000 ἐργατῶν, ἀσχολουμένων ἄλλοτε εἰς τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν καὶ τοῦ βάμβακος, στεροῦνται ἐργασίας, τὰ αὐτὰ δὲ πάσχει καὶ ὁ λοιπὸς πληθυσμός. Ὀπόσον δὲ ἔνδεια ἐπικρατεῖ, δύναταί τις νὰ φαντασθῇ μανθάνων, ὅτι τὰ ὀκτὼ δέκατα τῶν κατοίκων ἀποτελοῦνται ἐξ ἐργατῶν ἀποζώντων ἐκ τῆς καθημερινῆς των ἐργασίας. Εὐτυχῶς τὴν φορὰν ταύτην ἡ Ὑψηλὴ Πύλη πρώτη ἔσπευσε πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ὑπηκόων της καί, ὡς μανθάνομεν, ἐξαπέστειλεν εἰδικὴν ἐπιτροπήν, ὅπως ἐξακριβώσῃ τὸ μέγεθος τῆς καταστροφῆς καὶ παράσχῃ βοήθειαν εἰς τοὺς πρωτίστως ἔχοντας αὐτῆς ἀνάγκην.

Ἔτος μόλις παρῆλθεν ἀφ' ὅτου ὁ ἀτυχὴς βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας Λουδοβίκος ἔγινε θῦμα — ἀνεξιχνιάστου μυστηρίου, καὶ ἰδού ἡ παραφροσύνη ἐξήγαγεν ἐκ τῆς ἀφανείας εἰς τὴν δημοσιότητα καὶ τὴν ἄλλοτε περίβλεπτον μνηστὴν αὐτοῦ, τὴν πριγκήπισσαν Σοφίαν, δούκισσαν Ἀλενσών. Μυθιστορικὸς ὑπῆρξεν ὁ πρότερον βίος τῆς γυναικὸς ταύτης, πλήρεις αἰνιγματώδους μυστηρίου αἱ διατριβαὶ αὐτῆς καὶ ἀπαισία διὰ τὸν βασιλικὸν καὶ ὑπερήφανον οἶκον τῶν Βιττελσβάχων ἡ μνήστευσίς της πρὸς τὸν ἀξιολύπητον ἐκεῖνον βαυαρὸν ἡγεμόνα. Περὶ τῆς ἀσθενείας αὐτῆς διαδίδονται αἱ ἑξῆς φῆμαι: Ἀπό τινων ἑβδομάδων διέτριβεν ἐν Μεράν τῆς Τυρολίας ὁ δοὺξ Ἀλενσὼν μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῆς θυγατρός του. Κατὰ τὸ χρονικὸν δὲ τοῦτο διάστημα προσεκάλεσε μιᾷ τῶν ἡμερῶν τέσσαρας ἰατρούς, ἐν οἷς καὶ τὸν διάσημον καθηγητὴν τοῦ Μονάχου Τσεῖμσεν; εἰς συμβούλιον, μεθ' ὃ οὗτοι τὴν δούκισσαν σύζυγόν του ἐκήρυξαν ἀκαταλόγιστον. Τούτου γενομένου, ἀμέσως ἡ δούκισσα μετενέχθη εἰς τὸ ἐν Γράτς θεραπευτήριον τοῦ περιφανοῦς νευροπαθολόγου καὶ φρενολόγου Κράφτ-Ἔβιγγ. Τοῦ συμβάντος τούτου προηγήθησαν γεγονότα σκανδαλώδη καὶ λίαν θλιβερά. Ἡ σύζυγος τοῦ δουκὸς Ἀλενσὼν εἶνε βαυαρὶς πριγκήπισσα, θυγάτηρ τοῦ δουκὸς Μαξιμιλιανοῦ καὶ ἀδελφὴ τῆς αὐτοκρατείρας τῆς Αὐστρίας. Ὡς δὲ εἶνε γνωστόν, ἐπί τινα χρόνον ἦτο μεμνηστευμένη πρὸς Λουδοβίκον τὸν Β'. Ἀλλ' οἱ γάμοι δὲν εἶχον τελεσθῆ καὶ ὁ ἄρραβὼν ἐλύθη διὰ τοὺς αὐτοὺς ἀκριβῶς λόγους, δι' οὓς νῦν ἡ δούκισσα πρῶτον μετεφέρθη εἰς Μεράν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ δουκὸς καὶ ἔπειτα, κατὰ συμβουλὴν τῶν ἰατρῶν, εἰς τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν θεραπευτήριον τοῦ Κράφτ-Ἔββιγγ. Τὸ παρελθὸν θέρος ἡ δούκισσα εἶχε προσβληθῆ ὑπὸ σοβαρᾶς ἀσθενείας, ἣν ἐπηκολούθησε πάθησίς τις τοῦ λαιμοῦ ἀπαιτοῦσα μακροχρόνιον ἰατρικὴν ἐπιτήρησιν. Καθ' ὃν δὲ τότε χρόνον ἡ Αὐτοκράτειρα τῆς Αὐστρίας διέτριβεν ἔν τινι χωρίῳ παρὰ τὰς ὄχθας τῆς λίμνης Στάρνβεργ, καὶ ἡ δούκισσα ἐν ἑτέρᾳ πλησιοχώρῳ ἐπαύλει, συνέβη εἰς τὴν ἀντίπεραν ὄχθην τῆς αὐτῆς λίμνης τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο γεγονός, ὁ πνιγμὸς δηλαδὴ τοῦ ἀτυχοῦς Λουδοβίκου, τοῦ ἄλλοτε *μνηστῆρος τῆς δουκίσσης*. Ἡ γυνὴ αὕτη μετέβη κατόπιν ἐπί τινα χρόνον πρὸς ἀναψυχὴν εἰς Ῥάϊχενχάλλ καὶ ἐνταῦθα ἔλαβε παρὰ τοῦ δουκὸς τὴν ἄδειαν νὰ μείνῃ δι' ὅλου τοῦ χειμῶνος ἐν τῷ ἀγαπητῷ της Μοναχῷ, οπου καὶ ἐνοικίασεν ἰδιωτικὸν οἴκημα ἐν τῇ Ludwigstrasse, ἐν ᾧ αὐτὸς ὁ δοὺξ ἀπῆλθεν εἰς Ἀγγλίαν μετὰ τοῦ δωδεκαετοῦς υἱοῦ του, ὅπως τὸν εἰςαγάγῃ εἴς τι τῶν ἐκεῖ ἐκπαιδευτηρίων. Ὁ δοὺξ διεχείμασεν ἐν Ἀγγλίᾳ, κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον τὸ ὄνομα τῆς δουκίσσης συχνάκις ἐμνημονεύετο μετὰ τοῦ ὀνόματος ἐγγάμου τινὸς ἰατροῦ, ἐν Μονάχῳ διατρίβοντος, θεραπεύοντος τὴν δούκισσαν καὶ ἀπολαύοντος πολλὴν φήμην καὶ ὑπόληψιν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Μονάχου. Ἀλλ' εἰς τοὺς ἰατρικοὺς κύκλους ἀπὸ ἱκανοῦ χρόνου ἦτο προγεγραμμένος ὁ ἀσκληπιάδης οὗτος καὶ πᾶσα μετ' αὐτοῦ συνεργασία ὑπέκειτο ἐκ τῶν προτέρων εἰς τὴν κοινὴν καταδίκην. Καὶ πραγματικῶς μετὰ πάροδον οὐ πολλοῦ χρόνον ἐπῆλθεν ἡ καταστροφή. Ἡ σύζυγος τοῦ ἰατροῦ, ἀπὸ μακροῦ τρέφουσα δικαίαν πρὸς τὸν ἄνδρά της δυςπιστίαν, ἤνοιξε βίᾳ τὸ γραφεῖόν του καὶ εὗρεν ἐν αὐτῷ πολλὰς ἐνοχοποιητικὰς ἐπιστολὰς τῆς δουκίσσης καὶ ἄλλων κυριῶν καὶ ἀμέσως ἐζήτησε τὸ διαζύγιον. Ὁ δοὺξ, μαθὼν τὰ γενόμενα, ἔσπευσεν εἰς Μόναχον καὶ ἐντεῦθεν μεταβὰς ἐπ' ὀλίγον εἰς Νίκαιαν, ἦλθεν εἰς Μεράν, ὅπου ἐξασκεῖτο ἰατρικόν του ἐπάγγελμα ὁ ἀδελφὸς τῆς δουκίσσης, δόκτωρ Κάρολος Θεόδωρος. Πρὸ μικροῦ ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Αὐστρίας εἶχεν ἀφιχθῆ ὅλως ἐξ ἀπροόπτου εἰς Μόναχον καὶ μετ' αὐτῆς αἱ λοιπαὶ τῆς δουκίσσης ἀδελφαί, ἡ πρώην βασίλισσα τῆς Νεαπόλεως ἐκ Παρισίων καὶ ἡ πριγκήπισσα Τοῦρν καὶ Τάξις, ὅπως σκεφθῶσι περὶ τοῦ πρακτέου ἐν οἰκογενειακῷ συμβουλίῳ. Ἀλλ' ὅσα καὶ ἂν γίνωνται, ἡ σύζυγος τοῦ ἀσκληπιάδου *δὸν Ζουὰν* ἐπιμένει εἰς τὸ νὰ διεξαχθῇ ἡ περὶ διαζυγίου δίκη δημοσίᾳ. Ἅπασα ἡ κοινωνία τοῦ Μονάχου ἐταράχθη οὐκ ὀλίγον ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου καὶ ζωηρῶς τὸ σχολιάζει, ἀλλ' οἱ ὀλίγοι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι εἶνε μεμυημένοι εἰς τὸ μυστήριον τοῦτο καὶ γνωρίζουσι τὴν ἀλήθειαν, οἰκτείρουσιν ἀπὸ καρδίας τὸν ἀτυχῆ δοῦκα, ὅςτις εἰλικρινῶς ἀγαπᾷ τὴν σύζυγόν του, καὶ τὴν νεαρὰν θυγατέρα του, ἥτις ἅπαντα τὸν μέχρι τοῦδε βίον της διήγαγεν ἐν ἀπομονώσει καὶ ἧς τόσον ἐνωρὶς τιτρώσκεται ἡ τρυφερὰ καρδία εἰς τὰ καίρια.

Τὸ *Ἰνστιτοῦτον* τῆς Γαλλίας ἀπαρτίζεται ἐκ πέντε Ἀκαδημιῶν. Ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία σκοπὸν ἔχει ν' ἀποκαθαίρῃ τὴν γλῶσσαν καὶ νὰ διατηρῇ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῆς, ἀποτελεῖται δὲ ἐκ μελῶν τεσσαράκοντα. Ἡ Ἀκαδημία des inscriptions et belles-lettres ἔχει ἐπίσης 40 μέλη, 8 ἐξωτερικοὺς ἑταίρους καὶ 50 ἀνταποκριτάς, ἀσχολεῖται δὲ κυρίως εἰς τὴν ἱστορίαν, τὰς ἀρχαιολογικὰς ἐπιστήμας, τὰς γλώσσας τῆς κλασικῆς τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων ἐποχῆς, τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων. Ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἐπιστημῶν διαιρεῖται εἰς ἕνδεκα τμήματα (γεωμετρίαν, μηχανικήν, ἀστρονομίαν, γεωγραφίαν καὶ θαλασσοπλοΐαν, γενικὴν φυσικήν, χημείαν, ὀρυκτολογίαν, βοτανικήν, οἰκονομίαν, ἀνατομίαν καὶ ζῳολογίαν, ἰατρικὴν καὶ χειρουργικήν) καὶ ἀριθμεῖ 63 μέλη, 8 ἐξωτερικοὺς ἑταίρους καὶ 100 ἀνταποκριτάς. Ἡ Ἀκαδημία τῶν ὡραίων Τεχνῶν ἔχει ἐπίσης 40 μέλη διανεμόμενα εἰς τέσσαρα τμήματα, 10 ἐξωτερικοὺς ἑταίρους καὶ ἀόριστον ἀριθμὸν ἀνταποκριτῶν. Ταύτης σκοπὸς καὶ μέλημα εἶνε κατὰ τοὺς ἀνταγωνισμοὺς ἐν τῇ ζωγραφικῇ, γλυπτικῇ, ἀρχιτεκτονικῇ, χαλκογραφικῇ καὶ ταῖς μουσικαῖς συνθέσεσιν αὐτὴ νὰ ὁρίζῃ τὰ βραβεῖα, νὰ συντάσσῃ τὰ προγράμματα καὶ νὰ λειτουργῇ ὡς διαιτητής. Ἡ Ἀκαδημία τῶν ἠθικοπολιτικῶν ἐπιστημῶν τέλος ἀποτελεῖται ὁμοίως ἐκ τεσσαράκοντα μελῶν μετὰ ἓξ ἐξωτερικῶν ἑταίρων καὶ 45 ἀνταποκριτῶν καὶ διαιρεῖται εἰς 6 τμήματα (τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ἠθικήν, τὴν νομοθεσίαν, τὴν πολιτικὴν οἰκονομίαν καὶ στατιστικήν, τὴν γενικὴν ἱστορίαν καὶ φιλοσοφίαν τῆς ἱστορίας, τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν μετὰ ταύτης συγχωνευομένην διοικητικὴν καὶ οἰκονομολογίαν). Ἑκάστη τῶν Ἀκαδημιῶν τούτων ἔχει ἕνα ἢ δύο ἰσοβίους γραμματεῖς καὶ ἐκτὸς τῶν συνήθων αὐτῆς ἑβδομαδιαίων συνεδριῶν συνέρχεται ἅπαξ τοῦ ἔτους εἰς μίαν καθολικὴν συνεδρίαν. Ἐκτὸς τούτου ἅπασαι αἱ διάφοροι αὗται Ἀκαδημίαι συναθροίζονται ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἰς ἐπίσημον γενικὴν συνεδρίαν. Ἕκαστος Ἀκαδημαϊκὸς λαμβάνει ἐτησίως ὡς ἀποζημίωσιν 1200 φράγκα, οἱ δὲ γραμματεῖς λαμβάνουσι μισθὸν ἐνιαύσιον 6 χιλιάδας φράγκων.

Ἡ κατάχρησις τοῦ καπνοῦ ἐγένετο αφορμή, οπως πολλὰ καὶ ποικίλα συγγράμματα γραφῶσι περὶ τῶν βλαβερῶν αὐτῆς συνεπειῶν διὰ τὸν ὀργανισμὸν καὶ πραγματικῶς ἀπεδείχθη, ὅτι τὸ πάθος τοῦτο δύναται νὰ προκαλέσῃ παντοειδεῖς ὀξείας παραλυσίας καὶ χρόνια νοσήματα, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπικίνδυνα εἰς τὴν ζωήν. Ὡς δ' ἀφορᾷ πρὸς τ' ἀποτελέσματα, μεγάλην σπουδαιότητα ἔχει ὁ τρόπος τοῦ καπνίζειν, τὸν ὁποῖον γάλλος τις ἰατρός, ὁ Dr. Favarger, διακρίνει εἰς τέσσαρας τύπους.

Εἰς τὸν πρῶτον τύπον ἀνάγονται οἱ καταπίνοντες, ἢ μᾶλλον ἀναπνέοντες τὸν καπνόν, καθ' ἣν περίπτωσιν ἡ νικοτιανὴ δύναται ἀμέσως νὰ ἐπιδράσῃ δηλητηριωδῶς ἐπὶ τοῦ μυκώδους ὑμένος τῶν πνευμόνων.

Εἰς τὸν δεύτερον τύπον κατατάσσονται οἱ περιορίζοντες τὴν εἰσπνοὴν τοῦ καπνοῦ μέχρι τοῦ φάρυγγος καὶ τοῦ λάρυγγος.

Εἰς τὸν τρίτον ἀνήκουσι πάντες οἱ διαρκῶς κρατοῦντες τὸ σιγάρον μεταξὺ τῶν χειλέων των καὶ ἑπομένως ἐνίοτε καταπίνοντες ποσόν τι σιάλου, ἀναμεμιγμένου μετὰ νικοτιανῆς. Εἰς τοὺς *φουμαδόρους* τοῦ εἴδους τούτου αἱ βλαβεραὶ ἐπενέργειαι ἐκδηλοῦνται, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἐπὶ τοῦ μυκώδους ὑμένος τοῦ στόματος.

Τέλος εἰς τὸν τέταρτον καὶ τελευταῖον τύπον καταλέγονται πάντες οἱ ὁπωσδήποτε ἄλλως ποιούμενοι χρῆσιν τοῦ καπνοῦ.

Τὰ μέσα, δ' ὧν δύναταί τις ν' ἀποφύγῃ τὴν χρονίαν διὰ νικοτιανῆς δηλητηρίασιν, συνίστανται κατὰ τὸν ἀνωτέρω μνημονευθέντα ἰατρόν

Α'. εἰς τὸ νὰ μὴ καπνίζῃ τις ποτέ νηστικός, εἰς τρόπον ὥςτε πάντοτε ἡ νικοτιανὴ νὰ εὑρίσκῃ πλήρη τὸν στόμαχον, ὅτε καὶ ἡ βλαβερά της ἐπενέργεια δύναται νὰ ἐξουδετερωθῇ διὰ τῆς ἐπενεργείας ὀξέων τινῶν, περιεχομένων εἰς πολλὰ εἴδη ποτῶν, οἷον τοῦ ταννικοῦ ὀξέος, ὅπερ περιέχει ὁ ἐρυθρὸς οἶνος, ὁ καφές, τὸ τέϊον κτλ.

Β'. Εἰς τὸ νὰ μὴ κρατῇ τις ἀκαταπαύστως τὸ σιγάρον εἰς τὸ στόμα του.

Γ'. Εἰς τὸ ν' ἀνανεώνῃ καὶ νὰ καθαρίζῃ συχνότατα τὰς καπνοσύριγγας καὶ Δ'. εἰς τὸ ν' ἀλλάσσῃ συνεχῶς τὴν ποιότητα τῶν σιγάρων, οὕτως ὥςτε νὰ ἐλαττοῦται ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον τὸ ποσὸν τῆς νικοτιανῆς, τὸ εἰςερχόμενον εἰς τὸν στόμαχον.

Ἐν τῇ ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἐπιστημῶν ὁ περιφανὴς ἰατρὸς Hayem ἀνέγνω ἐπ' ἐσχάτων ἔκθεσιν, ἐν ᾗ λέγει ὅτι ἐπιχειρήσας πολυάριθμα πειράματα καὶ ἐρεύνας ἀνεκάλυψεν, ὅτι τὸ κύριον νοσογόνον αἴτιον κακοήθους τινὸς καὶ ἐπικινδύνου διαρροίας, συχνότατα ἀπαντώσης παρὰ τοῖς μικροῖς παιδίοις, εἶνε βακτηρίδιά τινα, ἃ ἐν τῇ φύσει διὰ μακρῶν περιγράφει ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐκθέσει του. Ἐν τούτοις ὁ ἡμέτερος Δαμασκηνός, περίβλεπτος καθηγητὴς τῆς Κλινικῆς ἐν τῇ γαλλικῇ πρωτευούσῃ καὶ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Κλάδος, προ τετραετίας ἀριστεύσας ἐν ταῖς ἐξετάσεσιν αὐτοῦ, διημφισβήτησαν τὴν πατρότητα τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης, καθότι αὐτοὶ πρὸ καιροῦ, τὰς αὐτὰς ἐρεύνας ἐπιχειρήσαντες, εἶχον ἤδη εὑρεῖ τὸ βακτηρίδιον τοῦτο καὶ εἶχον γράψει περὶ αὐτοῦ τὰ δέοντα. Ὁ Hayem ἀπήντησεν εἰς τὴν ἔνστασιν ταύτην τῶν Ἑλλήνων ἰατρῶν καὶ ὡμολόγησε μέν, ὅτι οὗτοι πρῶτοι ἀνεῦρον τοὺς μικροοργανισμοὺς τούτους, ἀλλὰ δὲν ἐθεώρησαν αὐτοὺς ὡς κυρίους τῆς παιδικῆς νόσου παραγωγεῖς καὶ αἰτίους.

Ἡ μετρία καὶ εὐμέθοδος τοῦ σώματος ἄσκησις εἶνε, ὡς πάντες ἐξ ἰδίας πείρας γινώσκουσιν, ἡ καλλιτέρα καὶ ὠφελιμωτέρα ἀνάπαυσις τῶν πνευματικῶς ἐργαζομένων καὶ ταλαιπωρουμένων ἀνθρώπων. Οἱ ἰατροὶ πολλάκις λαμβάνουσιν ἀφορμὴν νὰ συμβουλεύσωσι τὸν λόγιον, ὅπως ἀφήσῃ τὸ σπουδαστήριόν του καὶ τὰ βιβλία του καὶ ἀναλάβῃ εἰς χεῖρας τὸν πέλεκυν ἢ τὴν δίκελλαν ἐπί τινας ὥρας, ἢ νὰ κάμῃ διάφορα ἐν τῷ δωματίῳ του γυμνάσια τοῦ σώματος, ἀντὶ νὰ περιορισθῇ εἰς μόνην τὴν κατάκλισιν, ἥτις, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, δὲν παρέχει εἰς τὸ ταλαιπωρηθὲν νευρικὸν σύστημα τὴν δέουσαν ἀναψυχήν. Ἡ ὑγειονομικὴ αὕτη μέθοδος λόγον ἔχει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν δύναται συγχρόνως καὶ δι' ὅλων του τῶν μυῶνων νὰ ἐργάζεται καὶ νὰ σκέπτεται ἐμβριθῶς διὰ τοῦ νοῦς του. Πᾶσα ἀπόπειρα συντόνου μυϊκῆς ἐργασίας ταράσσει καὶ θορυβεῖ τὰς σκέψεις, ὅπως καὶ τἀνάπαλιν πᾶσα ἐπίτασις τῆς προσοχῆς ἐλαττόνει τὴν δραστηριότητα τῶν μυώνων.

Τὴν ἀμοιβαίαν λοιπὸν ταύτην σχέσιν μεταξὺ διανοητικῆς καὶ σωματικῆς περὶ τὸ λειτουργεῖν ἱκανότητος φυσιοδίφης τις γερμανὸς ἠθέλησε νὰ καθορίσῃ δι' ἀριθμῶν, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον μετεχειρίσθη εἶδός τι *δυναμομέτρου*, τοῦ ὁποίου ὁ δείκτης, πιεζόμενος ὑπὸ τῆς χειρός, ἐδείκνυεν εἰς βαθμοὺς τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐξασκουμένην πίεσιν. Ὁσάκις λοιπὸν ὁ νοῦς ἦτο ἐπησχολημένος, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ παραχθῇ τόση πιεστικὴ δύναμις, ὅση καὶ ὅταν δὲν ἦτό που προσηλωμένος, παρετηρήθησαν δὲ καὶ διαφοραὶ κατὰ τὴν ἐλαφροτέραν ἢ ἐπιπονωτέραν τοῦ πνεύματος ἐνασχόλησιν. Ἐν ᾧ ἡ δεξιὰ χεὶρ ἐπίεζε τὸν δείκτην μέχρις 82 βαθμῶν, ἀμέσως ἡ πιεστικὴ αὕτη δύναμις ἠλαττοῦτο κατὰ 50 καὶ πλέον βαθμούς, ὁσάκις ὁ εἰρημένος φυσιοδίφης ἀνεγίνωσκεν εἰς βιβλίον, οὗ τὸ περιεχόμενον ἀπῄτει σκέψιν καὶ προσοχήν. Κατὰ τὴν ἁπλῆν ἀνάγνωσιν ἀνήρχετο πάλιν ἡ μυϊκὴ δύναμις μέχρι 58 βαθμῶν, καὶ ἠλαττοῦτο ἅμα ὡς ἐπεχείρει ν' ἀριθμήσῃ, ἢ νὰ λύσῃ μαθηματικόν τι πρόβλημα. Ἐκ πάντων τούτων ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἀπαραίτητος πρὸς τελείαν ἀνάπτυξιν καὶ διάπλασιν τοῦ σώματος εἶνε ἡ ἁρμονικὴ ποικιλία μεταξὺ σωματικῆς καὶ πνευματικῆς ἐργασίας, καὶ ὅτι μετὰ τὰ μαθήματα τὰ ἡμέτερα τέκνα πρέπει νὰ πείζωσι καὶ νὰ γυμνάζωνται ἐπὶ ἀρκετὴν ὥραν.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.

— Δ. Βικέλα ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ. Ἐν Ἀθήναις 1887, σελ. 1—207. Κομψότατον τομίδιον περιέχον ἐξ χαριεστάτας διηγήσεις τοῦ λογίου ἀνδρός, εἰς ὃν τοσαῦτα ὀφείλει ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ φιλολογία. Τιμ. 2 φράγκ.

— ΟΤΙ ΟΙ ΠΡΕΣΒΥΤΑΙ ΧΡΗΣΙΜΟΙ ἤτοι ἀνέκδοτον ἀνατολικὸν μυθολόγημα διασκευασθὲν ὑπὸ Γ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ. Ὁ ἐν Μανσούρᾳ τῆς Αἰγύπτου λόγιος ὁμογενὴς τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του εἰς τὰ καλὰ καὶ χρήσιμα ἀφιερῶν ἐξέδωκε τὸν χαριέστατον τοῦτον ἀνατολικὸν μῦθον ἰδίαις δαπάναις πρὸς ὄφελος τοῦ ἐν Μαδύτῳ τῆς Θρᾴκ. Χερσονήσου Φιλεκπαιδευτικοῦ Συλλόγου „ὁ Ἑλλήσποντος". Τιμ. 1 φράγκ.

— Ἀντωνίου Θ. Σπηλιωτοπούλου ΘΑΛΑΣΣΙΝΑ. Ἐν Ἀθήναις 1887. σελ. α'.—ιστ'. καὶ 1—128. Ἡ συλλογὴ τῶν θαλασσινῶν τούτων ποιημάτων διαιρεῖται εἰς *Τριτωνας*, *Κογχύλας*, *Ἀττικὰς ἀκτὰς* καὶ *Μεταφράσεις* καὶ μαρτυρεῖ, ὅτι ὁ λόγιος καὶ φιλόκαλος νέος ἔχει πολλὴν ἐπίδοσιν εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ποιήσεως. Τιμ. 2 φράγκ.

— **Handbuch der Poetik** von Prof. Herm. Baumgart. Κριτικὴ καὶ ἱστορικὴ ἔκθεσις τῆς θεωρίας τῆς ποιητικῆς τέχνης. Ὀγκώδες βιβλίον ἐκ 735 σελίδων, ἄρτι ἐκδοθὲν καὶ πολλὴν ἔχον σπουδαιότητα. Τιμ. 13½ φρ.

— **Ueber das Schöne** von Prof. Dr. Jul. Bergmann. Ἀναλυτικαὶ καὶ ἱστορικοκριτικαὶ ἔρευναι, ἄξιαι συστάσεως εἰς τοὺς περὶ την αἰσθητικὴν καὶ τὰς καλολογικὰς ἐπιστήμας ἀσχολουμένους. Τὸ βιβλίον ἀποτελεῖται ἐκ σελ. 202. Τιμ. 5 φράγκ.

— **Technologie und Terminologie der Gewerbe und Künste bei Griechen und Römern** von H. Blümner. Τόμοι τέσσαρες μετὰ πολλῶν εἰκόνων. Σύγγραμμα ὠφελιμώτατον καὶ λίαν ἀναγκαῖον εἰς τοὺς περὶ τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν ἀρχαιολογίαν ἀσχολουμένους. Ἕκαστος Τομ. 10 φράγκ.

— **Wörterbuch zu den homerischen Gedichten** von Autenrieth. 5. Ἔκδοσις μετὰ πολλῶν ξυλογραφ. καὶ δύο χαρτῶν. Τιμ. 4 φρ.

— **Die attischen Strategen im 5. Jahrhundert** von Prof. Belser. Βραχεῖα διατριβὴ ἐκ 37 σελ. Τιμ. 1 φράγκ.

— **Griechische Geschichte** von Ernst Curtius. I. Bd. Bis zum Beginne der Perserkriege. Ἔκδοσις ἕκτη. I. Τομ. τιμ. 11 φράγκ.

Σημ. Ἡ Διεύθυνσις τῆς „Κλειοῦς" δέχεται παραγγελίας ὅλων τῶν ἐνταῦθα ἀναφερομένων καὶ οἱωνδήποτε ἄλλων βιβλίων ἐν Γερμανίᾳ ἐκδιδομένων καὶ προθύμως ἀποστέλλει αὐτὰ εἰς τὸν προαποστέλλοντα τὴν ἀξίαν των διὰ τῆς ταχίστης ὁδοῦ.

ΣΥΡΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ.

Ἀφ' οὗ ἐπανειλημμένως ἤδη ἐγράψαμεν περὶ τῶν διαφόρων συρμῶν, οἵτινες ἤρχισαν ν' ἀναφαίνωνται κατὰ τὸ θέρος τοῦτο, πρὸ πάντων δὲ ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐνδύματα τὰ ἐξ ἐριούχων καὶ μεταξωτῶν ὑφασμάτων κατασκευαζόμενα, δίκαιον καὶ πρέπον εἶνε νὰ εἴπωμεν ὀλίγας τινὰς λέξεις καὶ περὶ τῶν χαριεστάτων νεωτερισμῶν ἐκ λινῶν ὑφασμάτων, βατίστης, μουσελίνης καὶ πλεκτῆς ὀθόνης, οἱ ὁποῖοι εἶνε ὡρισμένοι εἰς κατασκευὴν κομψοπρεπεστάτων καὶ ἐλαφρῶν ἐνδυμασιῶν διὰ τὰς θερμὰς ἡμέρας τοῦ θέρους. Καὶ εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ συρμοῦ ἀπαντῶμεν ἀνὰ πᾶν βῆμα κατάλληλον καὶ προσφυῆ τὴν ἀγάμιξιν τῶν διαφόρων χρωμάτων τῶν ὑφασμάτων, ὡς καὶ παρὰ τοῖς ἐριούχοις. Καὶ ἐν πρώτοις εὑρίσκομεν τὰ καθ' ὁλοκληρίαν ἐκ λινοῦ καὶ λείου ὑφάσματος μετὰ λευκῶν καὶ ροδοχρόων, ἢ λευκῶν καὶ ἐρυθρῶν, ἢ οὐρανοχρόων, ἢ βαθυφαίων καὶ μελανῶν νημάτων, ἔπειτα τὰ ἐκ κυανοῦ καὶ ἐρυθροῦ, ἢ κιτρίνου καὶ βαθυφαίου ὑφάσματος κατασκευαζόμενα, τὰ ὁποῖα φαίνονται ἁπαλὰ καὶ λεπτοφυῆ ὡς **Foulard** καὶ συχνάκις παρασκευάζονται περικοσμούμενα διὰ κεντημάτων, τριχάπτων καὶ ταινιῶν ποικιλοχρόων. Πολλάκις δὲ ἄνωθεν αὐτῶν φέρουσιν αἱ γυναῖκες καὶ ἐσθῆτας ἐκ λεπτοτάτου ὑφάσματος μετὰ τετραγώνων. Τὰ τετράγωνα δὲ τῶν ποικιλωτάτας ἀποχρώσεις ἐχόντων τούτων ἐνδυμάτων εἶνε, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μεγάλα καὶ συνήθως προτιμῶνται χρώματος ἐρυθροβαφοῦς ἢ βαθυκυάνου. Τὸ ἐπανωφόριον συνήθως εἶνε κατεσκευασμένον ἐκ κιτρίνου ἁπλοῦ ὑφάσματος, ἄλλως ὅμως αἱ ποικιλόχρωμοι ἐσθῆτες μετὰ μικρῶν τετραγώνων κατασκευάζονται ἐπίσης ἐκ δύο διαφόρων κατά τε τὸ χρῶμα καὶ τὸ εἶδος ἁρμονικῶς συμφωνούντων πρὸς ἄλληλα ὑφασμάτων, ὡς π. χ. διὰ τὰ μικρὰ ἐπανωφόρια προτιμῶσι τὰ χρώματα κυανοῦν καὶ ἐρυθρουν, ἢ λευκόν, η βαθύχρουν μετὰ λευκῶν τετραγώνων, κατὰ τὴν ὀσφὺν δὲ φέρουσι λεπτότατον ὕφασμα, ἐπίσης μετὰ τετραγώνων. Προσέτι δὲ ἤρχισαν νὰ εἰσάγωνται καὶ τὰ λεγόμενα ἰρλανδικὰ λινᾶ ὑφάσματα μετὰ λευκῶν ἀποτυπωμάτων ἐπὶ κυανῆς ἢ ἐρυθρᾶς βάσεως, ἢ μετὰ ποικιλοχρόων κισσῶν, μικρῶν πτηνῶν, κλάδων δένδρων καὶ φύλλων ἐπὶ σαρκοχρόου ἐπιφανείας, ἢ μετὰ ἀνθέων, χρυσαλλίδων καὶ κολυβρίων ἐπὶ μελαίνης ἐπιφανείας. Πρὸ πάντων δὲ ὡραία καὶ κομψοπρεπὴς φαίνεται κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ λεγομένη ἰνδικὴ *βατίστα*, ὕφασμα τόσον λεπτοφυές, ὥστε εἶνε ἀδύνατον νὰ διακρίνῃ τις ἂν ἦνε κατεσκευασμένον ἐκ μετάξης ἢ ἐκ λίνου. Εἰς τὸ ὕφασμα δὲ τοῦτο ἡ φορὰ τοῦ συρμοῦ ἀπέδωκε τὰς ἁβροτέρας καὶ γλυκυτέρας τῶν ἀποχρώσεων, ὡς τὴν ἀπόχρωσιν μεταξὺ crème καὶ λευκοῦ, τὴν ἀπόχρωσιν μεταξὺ χρυσοῦ καὶ κιτρίνου, τὴν τοῦ ὑποφαίου, τὴν μεταξὺ φαιοῦ καὶ ροδαλοῦ χρώματος, ἐπὶ τοιαύτης δέ τινος ἐπιφανείας εἶνε διεσπαρμέναι αἱ εἰκόνες ἀνθέων ποικίλων εἰς τὸ φυσικὸν αὐτῶν χρῶμα καὶ μέγεθος.

Τὴν περὶ τὰ χρώματα τῶν ἐνδυμάτων μεγαλειτέραν ποικιλίαν θ' ἀπαντήσῃ τις βεβαίως κατὰ τὰς προσεχεῖς ἑορτὰς τῆς βασιλίσσης Βικτωρίας ἐν Λονδίνῳ, ὅπου, καθὰ μανθάνομεν, τόσος κόσμος συρρέει καθ' ἑκάστην οὐ μόνον ἐκ τῶν ἄλλων πόλεων καὶ τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀγγλίας καὶ τοῦ βρετανικοῦ κράτους, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης, ὥστε ἄνευ ὑπερβολῆς δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι προχωρινῶς ὁ πληθυσμὸς τῆς ἀγγλικῆς πρωτευούσης θ' αὐξηθῇ κατὰ ἓν εἰς ἑτέρι ἑκατομμύριον. Τὰ χρονικοῦ οὐ μόνον τοῦ ἀγγλικοῦ ἀλλὰ καὶ τοῦ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι μοναρχικοῦ πολιτεύματος δὲν θὰ ἔχωσι νὰ ἐπιδείξωσιν ἄλλην πομπωδεστέραν καὶ μεγαλοπρεπεστέραν ταύτης ἑορτήν, δικαίως δὲ σεμνύνονται οἱ Ἄγγλοι ἐπὶ τῇ ἀνάσσῃ των, ἥτις τόσον ἀγαπᾶται καὶ λατρεύεται ὑπὸ τῶν ὑπηκόων της.

κ. Δ. Π. εἰς Ἀθήνας. Ἐσημειώθη η νέα Σας διεύθυνσις, ὑφ' ἣν θὰ στέλλωνται εἰς τὸ ἑξῆς καὶ τὰ τεύχη. Περιμένομεν γράμμα Σας. — κ. Δ. Τ. εἰς Ἀθήνας. Τὸ τεῦχος τῆς 15ης Φεβρουαρίου ἀπεστείλαμεν. Τὰ τοῦ Μαΐου ἐλάβετε βεβαίως βραδύτερον. — κ. Ο. Π. εἰς Βατούμ. Τὴν συνδρομὴν τῆς Κ«ς Β. Χ. ἐλάβομεν καὶ Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. — κ. L. Z. εἰς Πετρούπολιν. Εἰς οὐδεμίαν ὑποβάλλεσθε περιττὴν δαπάνην. — κ. Π. Α. εἰς Ὀδησσόν. Ἐσημειώσαμεν τὴν νέαν Σας διεύθυνσιν. — κ. Γ. Π. εἰς Μανσοῦραν. Ἐλήφθησαν. Τὴν παραγγελίαν Σας ἐλπίζομεν νὰ λάβητε μετὰ τοῦ ἀνὰ χεῖρας φυλλαδίου. — κ. Ἐμ. Μ. εἰς Νίζνε-Τσίρσκαγια. Ἐλήφθη καὶ τὰ παραγγελθέντα θὰ λάβητε διὰ τοῦ ἐν Ῥοστοβίῳ κυρ. Ἰ. Μ. — κ. Σπ Π. εἰς Μαριούπολιν. Τὸ περικάλυμμα λαμβάνετε κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐν Ῥοστοβίῳ κυρ Ἰ. Μ. — κ. Ι. Β. εἰς Ἀθήνας. Ἐσημειώσαμεν τὰ δηλωθέντα καὶ ἐπράξαμεν συμφώνως πρὸς τὰς ὁδηγίας Σας. — κ. Γ. Ἰγ. εἰς Καλαράσιον. Σᾶς εὐχαριστοῦμεν διὰ τὰς πληροφορίας, πιστεύομεν δὲ ὅτι ἡ ὑπόθεσις θὰ ἐξομαλυνθῇ. — κ. Ι. Δ. Κ. εἰς Ῥέθυμνον. Ἡ ἐπιστολή Σας ἐλήφθη καὶ ἔχει καλῶς. Κατ' αὐτὰς ἴσως θὰ παραδώσῃ Ἡμῖν καί τι ὁ αὐτόθι κύρ. Θ. Ε. Σ. — κ. Ι. Δ. εἰς Θεσσαλονίκην. Ἐλάβομεν καὶ Σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Λυπούμεθα ἐπὶ τῷ γεγονότι, ἀλλ' ἡμεῖς ἄχρι τοῦδε ἐκ Τεργέστης οὐδὲ κἂν εἴδησιν ἔχομεν. — κ. Γρ Σ. εἰς Τεργέστην. Ἐλήφθη καὶ Σᾶς εὐχαριστοῦμεν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ. Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος, ὁ συγγραφεὺς τῆς Ἱστορ. του ἑλλ. Ἔθνους (μετὰ εἰκόνος). — Αἱ ἐμπορικαὶ ὁδοὶ πρὸς τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὰς Ἰνδίας (συνέχεια). — Ἡ δίκη τοῦ Σωκράτους (μετὰ εἰκόνος). — Βιωτικὰ παραγγέλματα (συνέχεια). — Οἱ δύο Φίλοι (Διήγημα — συνέχεια). — Ἡ κακοκαιρία καὶ τὰ δάση — Πινακοθήκη, ἤτοι ἑρμηνεία των εἰκόνων. — Ποικίλα. (Ἡ σιτοδεία ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ. — Νέον θῦμα παραφροσύνης ἐν τῷ βασιλικῷ οἴκῳ τῆς Βαυαρίας. — Ἡ γαλλικὴ Ἀκαδημία καὶ τὰ παραρτήματά της.) — Ἐπιστήμη καὶ καλλιτεχνία. (Πῶς βλάπτει καὶ πῶς δὲν βλάπτει τὸ καπνίζειν. — Ἔρευναι τῶν ἐν παρισίοις ἰατρῶν Hayem, Δαμασκηνοῦ καὶ Κλάδου. — Ἡ διανοητικὴ καὶ ἡ σωματικὴ ἐργασία.) — Βιβλιοθήκη. — Συρμικὴ ἐπιθεώρησις (μετὰ ὑποδείγματος). — Μικρὰ Ἀλληλογραφία.

ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ. Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος. Ἐξ Ἀθηναϊκῆς φωτογραφίας (ἐν σελ. 145). — Ἡ Δίκη τοῦ Σωκράτους. Εἰκὼν ὑπὸ Ernst van den Kerkhoven (ἐν σελ. 149). — Ἡ Καλλιτεχνικὴ Ἔκθεσις ἐν Βενετίᾳ (σελ. 158). — Θάλασσα Τρικυμιώδης (ἐν σελ. 156).

Ἐκδότης **Π. Δ. ΖΥΓΟΥΡΗΣ.**

Τύποις Bär & Hermann, *ἐν Λειψίᾳ*. — *Χάρτης ἐκ τῆς* Neue Papiermanufactur *ἐν Στρασβούργῳ*. — *Μελάνη* Frey & Sening, *ἐν Λειψίᾳ*.